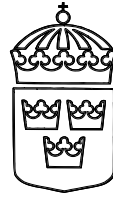

Regeringens skrivelse

2014/15:114

Strategisk exportkontroll 2014 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Skr. 2014/15:114

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 12 mars 2015

Stefan Löfven

Peter Hultqvist
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för den svenska exportkontrollpolitiken i fråga om krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under år 2014. Skrivelsen innehåller också en redovisning av den export som har förekommit under år 2014. Dessutom beskrivs samarbetet inom EU och i andra internationella forum i frågor som rör strategisk exportkontroll av såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden.

Innehållsförteckning

1	Regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll	3
2	Krigsmateriel	5
2.1	Bakgrund och regelverk	5
2.2	Exportens roll ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv.....	8
2.3	Samarbetet inom EU om exportkontroll av krigsmateriel.....	10
2.4	Internationellt samarbete om exportkontroll av krigsmateriel.....	15
3	Produkter med dubbla användningsområden	18
3.1	Bakgrund och regelverk	18
3.2	Samarbete inom de internationella exportkontrollregimerna.....	21
3.3	Samarbetet inom EU om produkter med dubbla användningsområden.....	24
3.4	FN:s säkerhetsråds resolution 1540 och Proliferation Security Initiative (PSI).....	26
4	Ansvariga myndigheter	26
4.1	Inspektionen för strategiska produkter	26
4.2	Strålsäkerhetsmyndigheten.....	30
5	Statistik och begrepp.....	32
Bilaga 1	Export av krigsmateriel.....	35
Bilaga 2	Export av produkter med dubbla användningsområden.....	57
Bilaga 3	Regelverk i urval.....	78
Bilaga 4	Förklaringar	85
Bilaga 5	Förkortningar	87
Bilaga 6	Vägledning till andra källor	89
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 mars 2015.....	90

1 Regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll

I denna skrivelse redovisar regeringen sin politik när det gäller den strategiska exportkontrollen under år 2014 – dvs. exportkontrollen av *krigsmateriel* och *produkter med dubbla användningsområden*. Kontrollen av export av krigsmateriel är nödvändig för att uppfylla både våra nationella målsättningar och våra internationella åtaganden, genom att säkerställa att de produkter som förs ut ur Sverige går till för oss acceptabla mottagarländer enligt fastställda riktlinjer. Krigsmateriel får endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik. Tillståndsprövningen sker i enlighet med både de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport, och EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport. Sedan juni 2014 prövas utförelsansökningar också enligt kriterierna i Förenta nationernas (FN:s) vapenhandelsfördrag (eng. Arms Trade Treaty, ATT).

De multilaterala avtalen och instrumenten om nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen är viktiga uttryck för statssamfundets arbete med att förhindra spridning och okontrollerad handel med produkter med dubbla användningsområden (PDA) som kan användas för framställning av massförstörelsevapen, ett arbete vars målsättningar Sverige fullt ut delar. Det krävs dock att avtalen kompletteras med en strikt och effektiv nationell exportkontroll för att de uppställda målen ska uppnås. Exportkontrollen är därför ett centralt instrument som möjliggör för enskilda stater att uppfylla sina internationella åtaganden på icke-spridningsområdet.

Detta är trettioförsta gången som regeringen i en skrivelse till riksdagen redogör för sin exportkontrollpolitik. Den första skrivelsen överlämnades år 1985. Sverige var då ett av de första länderna i Europa som på ett öppet sätt började redovisa det gångna årets aktiviteter på exportkontrollområdet. Förutom att bidra till parlamentarisk insyn i Sveriges exportkontrollpolitik syftar skrivelsen till att bidra med underlag till en bredare diskussion om frågor relaterade till exportkontroll av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

Skrivelsen har genom åren utvecklats från en kortfattad sammanställning av svensk krigsmaterielexport utan längre förklaringar, till en relativt omfattande redogörelse för svensk exportkontrollpolitik i sin helhet. Fler statistiska uppgifter kan i dag lämnas tack vare bättre informationsbehandlingssystem och en öppnare politik. Parallellt med den svenska redovisningen har medlemstaterna i EU sedan år 2000 gradvis utvecklat en gemensam, detaljerad redovisning. Regeringen eftersträvar kontinuerligt ökad öppenhet på exportkontrollområdet.

Skrivelsen består av tre delar och ett statistikavsnitt. Den första delen består av en redogörelse för svensk exportkontroll av krigsmateriel. Den andra behandlar om svensk exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden. I den tredje delen redogör regeringen för ansvariga myndigheter på området. Därefter följer ett avsnitt där statistik över bl.a. svensk krigsmaterielexport och export av produkter med dubbla

Skr. 2014/15:114 användningsområden redovisas. På regeringens begäran lämnar Inspektionen för strategiska produkter (ISP) och Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) underlag till skrivelsen. Statistiken i skrivelsen kompletterar den information som lämnas i myndigheternas egna publikationer.

Viktigare händelser under året

Efter riksdagsbehandling av prop. 2013/14:190 Sveriges tillträde till FN:s vapenhandelsfördrag ratificerade Sverige detta fördrag den 10 juni 2014. Regeringen beslutade samtidigt att Sverige skulle börja tillämpa fördragets centrala bestämmelser omedelbart. Efter att 50 ratifikationer hade uppnåtts under hösten trädde fördraget formellt i kraft den 24 december 2014. Under 2014 påbörjades också förberedelserna för fördragets första statspartskonferens som är tänkt att äga rum under sensommaren 2015. Sverige har deltagit aktivt i arbetet och har även lanserat en svensk kandidat till posten som chef för det sekretariat som ska beslutas vid och inrättas efter den första statspartskonferensen.

Som en följd av vapenhandelsfördragets ikraftträdande fortsatte även arbetet med att uppdatera den användarhandbok som kompletterar rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/Gusp om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel.

I december överlämnade Krigsmaterielexportöversynskommittén (KEX) ett delbetänkande med bl.a. förslag om införande av s.k. sanktionsavgifter för överträdelser av regelverken för exportkontroll. Regeringen har gett utredningen förlängd tid till och med den 15 april 2015 att slutredovisa sitt uppdrag.

Under år 2014 togs nästa steg i den pågående översynen av EU:s gemensamma regelverk för exportkontroll av PDA, genom att kommissionen presenterade ett meddelande och rådet antog rådsslutsatser som vägledning för det fortsatta arbetet med översynen. I kommissionens arbetsdokument *Strategisk exportkontroll: säkerhet och konkurrenskraft i en föränderlig värld* sammanfattas resultatet av den breda offentliga konsultation som genomförts.

Sammanfattning av det statistiska underlaget

Redovisningen av den svenska krigsmaterielexporten under år 2014 görs i en bilaga till denna skrivelse. Statistik visas även från de senaste åren, eftersom enstaka försäljningar och leveranser av större system kan orsaka kraftiga svängningar i den årliga statistiken. Uppgifterna i skrivelsen baseras på lagstadgad årlig rapportering från de krigsmateriel-exporterande företagen och myndigheterna för år 2014 som sammanställts av ISP.

Under år 2014 tog 54 länder samt FN-organ emot leveranser av svensk krigsmateriel. Därutöver mottog 7 länder utanför EU enbart jakt- och sportskytteammunition.

Värdet av de faktiska exportleveranserna av krigsmateriel under år 2014 var ca 8 miljarder kronor. Den totala exporten har därmed minskat med ca 33 procent jämfört med 2013. Av den faktiska exporten 2014 bör

dock noteras att drygt 600 miljoner kronor är sådan materiel (tekniskt bistånd och pansarplåt) som innan den 30 juni 2012 inte var exportkontrollerad i Sverige. Under 2014 har andelen leveranser av större system minskat vilket får stort genomslag i statistiken. Största enskilda mottagarländer för svensk krigsmateriel år 2014 var, Amerikas förenta stater (1 318 miljoner kr), Norge (1 269 miljoner kr), Thailand (532 miljoner kr) Storbritannien (527 miljoner kr) och Indien (468 miljoner kr). Till USA levererades främst ammunition, och marina delsystem (vapen samt ledningssystem). Till Norge fortsatte leveranser av Stridsfordon 90. Exporten till Thailand gällde främst vidmakthållande av levererade flygsystem samt ammunition. Till Storbritannien levererades främst reservdelar till fordon samt ammunition. Exporten till Indien dominerades av följdleveranser till tidigare exporterad armémateriel, framför allt ammunition men även kompletterande beställningar på reservdelar samt komponenter. När det gäller traditionella samarbetsländer kan konstateras att även exporten till Frankrike, Tyskland, Australien och Kanada varit omfattande.

Värdet av de beviljade utförseltillstånden år 2014 uppgick till 4,5 miljarder kr, vilket är en minskning med 54 procent jämfört med år 2013 (ca 9,8 miljarder kronor).

I statistikredovisningen återfinns också en beskrivning av den svenska exporten av produkter med dubbla användningsområden (PDA). Till skillnad mot krigsmaterielexporten lämnas inga leveransdeklarationer av berörda företag. Antal ärenden för PDA samt sanktionsärenden har under 2014 fortsatt att öka. Andelen ärenden som rör finansiella transaktioner som rör sanktioner ökade under 2014 med ca 150 procent (se tabell 1 i bilaga 2).

2 Krigsmateriel

2.1 Bakgrund och regelverk

Kontrollen vid export av krigsmateriel är nödvändig för att säkerställa att de produkter som förs ut ur Sverige går till för oss acceptabla mottagarländer. Det svenska exportkontrollregelverket består av lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel samt av regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport vilka har godkänts av riksdagen. Krigsmateriel får endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och om det inte strider mot Sveriges utrikespolitik. Därutöver ska även EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport (2008/944/Gusp) tillämpas vid den nationella tillståndsprövningen liksom, sedan juni 2014, FN:s vapenhandelsfördrag. ISP har som fristående myndighet till uppgift att pröva ansökningar om tillstånd i enlighet med regelverket.

Kontrollen enligt lagen om krigsmateriel omfattar tillverkning, tillhandahållande och utförsel av krigsmateriel liksom vissa avtal om tillverkningsrätt m.m. avseende sådan materiel. Enligt samma lag krävs även tillstånd för att bedriva militärt inriktad utbildning. Lagen gäller

dels materiel som är utformad för militärt bruk och som enligt regeringens föreskrifter utgör krigsmateriel, dels tekniskt stöd avseende krigsmateriel som enligt regeringens föreskrifter utgör tekniskt bistånd. Förteckningen över krigsmateriel och tekniskt bistånd i bilagan till krigsmaterieförordningen överensstämmer med EU:s gemensamma militära förteckning, sånär som på tre nationella tillägg; kärnladdningar och speciella delar till sådana, befästningsanläggningar m.m. samt vissa kemiska stridsmedel.

Det är främst genom krigsmaterieförordningen som Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/43/EG av den 6 maj 2009 om förenkling av villkoren för överföring av försvarsrelaterade produkter inom gemenskapen har genomförts i svensk rätt.

Parlamentarisk kommitté för översyn av exportkontrollen av krigsmateriel

Regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till en ny krigsmateriellagstiftning i syfte att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater.

I utrikesutskottets betänkande 2010/11:UU3 tillkännagav riksdagen som sin mening att regeringen skulle återkomma till riksdagen med förslag till ny krigsmateriellagstiftning i syfte att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater.

Den 1 juni 2012 beslutade den dåvarande regeringen att tillsätta en parlamentarisk kommitté för översyn av exportkontrollen av krigsmateriel. Kommittén, som består av representanter från samtliga åtta riksdagspartier, har som uppgift att utreda den framtida svenska exportkontrollen av krigsmateriel och ramarna kring den. Det huvudsakliga syftet med utredningen är att lämna förslag till ny krigsmateriellagstiftning i syfte att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater (dir. 2012:50). Hans Wallmark, riksdagsledamot och ledamot av försvarsutskottet och försvarsberedningen samt suppleant i utrikesutskottet till ordförande för utredningen. Tidigare utrikesministern och vice statsministern Lena Hjelm-Wallén utsågs i december 2014 till vice ordförande.

Utgångspunkten för utredningen utgörs av de förutsättningar som gäller för den svenska utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiken samt Sveriges internationella åtaganden bland annat på exportkontrollområdet och mänskliga rättighetsområdet.

Utredningsuppdraget består av två huvudsakliga delar. En del avser den övergripande frågan om en skärpt exportkontroll avseende krigsmateriel gentemot icke-demokratiska stater och därtill hörande delfrågor. Den andra delen avser frågan om ett effektivare sanktionssystem i krigsmateriellagen och i lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd (PDA-lagen).

Kommittén redovisade i ett delbetänkande den 12 december 2014 sitt förslag till hur sanktionssystemet kan förbättras. Kommittén fann bl.a. att det nuvarande sanktionssystemet i krigsmateriellagen och i PDA-lagen inte är ändamålsenligt för att beivra vissa av de överträdelser som förekommer. Sanktionssystemet borde därför förändras så att det blir mer

tillämpbart, särskilt mot mindre allvarliga överträdelse. Kommittén föreslog att det i krigsmateriellagen och i PDA-lagen genomförs en sanktionsväxling. Sanktionsväxlingen består i att straffrättsliga sanktioner ersätts eller kompletteras med administrativa sanktioner. Enligt kommitténs bedömning skulle den föreslagna förändringen leda till att tilltron till och efterlevnaden av exportkontrollagstiftningen förbättras. Man föreslår också vissa andra ändringar som avser tillsynen.

Den 27 november 2014 beslutade regeringen att ge utredningen ytterligare tid för uppdraget (dir 2014:148). Utredningen ska nu slutredovisa sitt uppdrag senast den 15 april 2015.

Exportkontroll och politiken för global utveckling

Regeringen vill se en nystart för den gemensamma politiken för en rättvis och hållbar global utveckling. Sveriges politik för global utveckling, PGU (prop. 2002/03:122), ger regeringens samtliga politikområden uppdraget att formulera och genomföra politik på ett sätt som stärker det svenska bidraget till en rättvis och hållbar global utveckling. PGU bygger på tanken om att globala utvecklingsutmaningar kräver gemensamma lösningar där alla tar ett ansvar. Politiken ska präglas av ett rättighetsperspektiv och av de fattigas perspektiv på utveckling.

En nystart för PGU innebär att politiken ska ha en central plats i regeringens arbete. Genomförandet av nya globala hållbarhetsmål efter 2015 utgör ramen för detta arbete. Samstämmighet kring de tre dimensionerna av hållbar utveckling (den sociala, den ekonomiska och den miljömässiga) är centralt. Regeringen kommer också framgent att stärka arbetet med att hantera s.k. mål- och intressekonflikter inom PGU.

Regeringens strävan är att effekter av den svenska krigsmaterielexporten som är negativa för ansträngningarna att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling ska undvikas. Vissa aspekter som avser PGU vägs in i de bedömningar som görs när det gäller svensk krigsmaterielexport, exempelvis genom tillämpningen av EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport, vars åttonde kriterium lyfter fram mottagarländerns tekniska och ekonomiska förmåga samt behovet av att beakta huruvida den hållbara utvecklingen riskerar att allvarligt hindras. Till den gemensamma ståndpunkten hör även en användarguide som mer i detalj anger hur ståndpunktens kriterium bör tillämpas. Regeringen arbetar för att den svenska krigsmaterielexporten ska ta hänsyn till PGU:s mål om rättvis och hållbar global utveckling. Krigsmaterielexportöversynskommittén kommer även att beakta Politiken för global utveckling (PGU) och svensk exportkontroll. Kommittén kommer att undersöka hur detta område omvandlats i praxis och hur förändringar skett över tid.

Korruptionsbekämpning inom internationell handel med vapen

Såväl givande som tagande av muta är sedan länge straffbelagt i svensk lagstiftning. Vid reformen av mutbrottslagstiftningen 2012 infördes dessutom en bestämmelse som straffbelägger vårdslös finansiering av mutbrott. Bestämmelsen tar sikte på t.ex. fall där ett moderbolag i

Sverige av oaktsamhet skapar förutsättningar för mutbrott som begås inom ramen för ett dotterbolags verksamhet utomlands.

Regeringen tar starkt avstånd från varje form av korruption i internationella affärstransaktioner. Sverige arbetar aktivt i olika internationella forum för att konventioner som förbjuder givande av muta i internationella affärstransaktioner tillämpas på ett effektivt sätt. Det gäller bl.a. OECD:s konvention om bekämpande av bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsförhållanden från år 1997 och FN:s konvention mot korruption från år 2005. Sverige granskades 2013 i en s.k. peer-review inom ramen för FN:s konvention mot mutor. I slutrapporten konstaterades bl.a. att Sverige har ett robust institutionellt ramverk på plats för att bekämpa korruption. Sverige granskades också under OECD-konventionen i juni 2014. Vid granskningen framhölls de framsteg Sverige gjort på området.

Regeringen uppmanar företag att följa principerna i FN:s *Global Compact* som handlar om mänskliga rättigheter, arbetsrätt, miljö och antikorruption och att tillämpa OECD:s riktlinjer för multinationella företag.

Regeringen välkomnar att initiativ tagits av tillverkare av krigsmateriel, först på europeisk basis genom den europeiska branschorganisationen AeroSpace and Defense Industries Association of Europe (ASD) och sedan gemensamt med dess amerikanska motsvarighet, för att utveckla och tillämpa en internationell uppförandekod inklusive nolltolerans mot korruption. Den största svenska branschorganisationen, Säkerhets- och försvarsföretagen (SOFF) som organiserar mer än 95 procent av företagen inom försvarsindustrin i Sverige, ställer också krav på att företag undertecknar och följer en uppförandekod för att få vara medlemmar.. Försvarsexportmyndigheten (FXM) och SOFF har också tagit fram en webbaserad antikorrupsionsutbildning.

2.2 Exportens roll ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv

Grunden för den moderna svenska försvarsindustrin lades under det kalla kriget. Sveriges neutralitetspolitik, såsom den utformades efter andra världskriget, byggde på en stark försvarsmakt och en stark nationell försvarsindustri. Ambitionen var att Sverige skulle vara oberoende av utländska leverantörer. Försvarsindustrin blev således en viktig del av den svenska säkerhetspolitiken.

Strävan efter oberoende vad gäller tillgången till krigsmateriel för det svenska försvaret har sedan kalla krigets slut gradvis ersatts av ett växande behov av materielsamarbete med likasinnade stater och grannar. Både Sverige och dess samarbetsländer är ömsesidigt beroende av avtalsförpliktelser och leveranser av komponenter, delsystem och färdiga system, liksom produkter som är tillverkade i respektive land.

Försvarsberedningen slår i *Försvaret av Sverige, Starkare försvar för en osäker tid* (Ds 2014:20) fast att Sveriges säkerhet byggs solidariskt tillsammans med andra och att hot mot fred och säkerhet bäst kan

avvärlas i gemenskap och samverkan med andra länder och organisationer. Det ligger i Sveriges säkerhetspolitiska intresse att värna om ett långsiktigt och kontinuerligt samarbete i materiellfrågor med traditionella samarbetsländer. Detta ömsesidiga samarbete bygger på såväl export som import av krigsmateriel.

Det ligger liksom i Sveriges utrikes- och säkerhetspolitiska intresse att kunna bidra till internationell fred och säkerhet genom en aktiv medverkan i internationell fredsfrämjande verksamhet. Den svenska förmågan att kunna verka effektivt inom sådana insatser är beroende av att vår materiel är kan fungera tillsammans med samarbetspartnerns materiel, liksom att den är tekniskt mogen, funktionssäker och tillgänglig. Detta är i många fall viktigare än att den har högsta tekniska prestanda.

I budgetpropositionen för år 2015 (prop. 2014/15:1) framhåller regeringen att försvaret är en nationell angelägenhet och att EU-medlemsstaternas val av säkerhetspolitisk lösning återspeglas i materiellförsörjningen, t.ex. när det gäller synen på försörjningstrygghet och upprätthållandet av strategiska kompetenser för militära förmågor. Det fortsatta arbetet med industri- och marknadsfrågor inom EU bör därför beakta försvarsmaterielmarknadens särart och behovet att tillgodose medlemstaternas säkerhetsintressen inom ramen för den gemensamma marknaden. I detta sammanhang ska också möjligheten att upprätthålla den transatlantiska länken beaktas.

Regeringen anser vidare att deltagande i bilaterala och multilaterala materiellsamarbeten tydligt bör bidra till Försvarsmaktens operativa förmåga på ett kostnadseffektivt sätt.

I takt med att civil-militär samverkan ökar och nya teknologier görs tillgängliga för militär användning levererar allt fler it-företag och andra företag med högteknologisk inriktning produkter och tjänster till försvarssektorn. En internationellt konkurrenskraftig teknologinivå bidrar till att Sverige förblir ett intressant land för det internationella samarbetet. Det medför också bättre möjligheter för Sverige än annars att påverka det internationella exportkontrollsamarbetet. Detta gäller främst inom EU men även i ett bredare internationellt sammanhang.

En viktig fråga under kommande år blir den uppföljning av Europeiska rådets diskussion i december 2013 om den gemensamma försvars- och säkerhetspolitiken, och dess betydelse för materiellförsörjningen, som ska ske vid Europeiska rådets möte sommaren 2015.

Sverige deltar i olika samarbetsprojekt som den Europeiska försvarsbyrån (EDA) bedriver. Regeringens grundläggande inställning är att Sverige ska medverka i och påverka de processer som sätts igång för att gå vidare i det europeiska samarbetet, vilket också avser arbetet inom den Europeiska försvarsbyrån. Samarbetet inom EDA har inneburit bättre möjligheter för Försvarsmakten att verka effektivt, och även förbättrat förutsättningarna för en mer effektiv materiellförsörjning.

Genom att delta i det s.k. sexnationsinitiativet mellan de sex stora försvarindustrierna i Europa (Framework Agreement/Letter of Intent, FA/LoI) kan Sverige vara med och påverka den försvarsindustri- och exportpolitik som utvecklas i Europa. Det ger direkt och indirekt ett större inflytande på EU:s framväxande försvars- och säkerhetspolitik.

Samarbeten kring multilaterala ramverk ger utdelning avseende resursutnyttjande ur ett europeiskt perspektiv och för en mer harmoniserad och förbättrad europeisk och transatlantisk samverkansförmåga. EDA och Nato/Partnerskap för fredssamarbetet utgör här grundbultar tillsammans med FA/LoI-samarbetet och det nordiska försvarssamarbetet (Nordefco).

Verksamhetsområden

De viktigaste militära produktområdena inom de svenska försvars- och säkerhetsföretagen är i dag:

- stridsflygplan, bemannade och obemannade,
- ytfartyg och ubåtar,
- stridsfordon, bandvagnar,
- vapensystem med kort respektive lång räckvidd; mark- och sjöbaserade samt flygburna,
- fin- och grovkalibrig ammunition,
- intelligent artilleriammunition,
- mark- och sjöbaserade samt flygburna radar- och IR-system,
- telekrigssystem; passiva och aktiva,
- telekommunikationssystem, inklusive teleskydd,
- ledningssystem för mark-, sjö- och flygtillämpningar,
- system för övning och utbildning,
- signaturanpassning (t.ex. kamouflagesystem och radar),
- system för samhällssäkerhet,
- kryptoutrustning,
- torpeder,
- vidmakthållande och underhåll av flygmotorer,
- krut och annat pyrotekniskt material,
- tjänster och konsultverksamhet,
- stödsystem för drift och underhåll.

2.3 Samarbetet inom EU om exportkontroll av krigsmateriel

EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport

EU:s medlemsländer har nationella regler när det gäller krigsmaterielexport. Medlemsländerna har emellertid också i viss utsträckning valt att samordna sin exportkontrollpolitik. EU:s uppförandekod för vapenexport som antogs 1998 innehöll gemensamma kriterier för export av krigsmateriel, som ska tillämpas vid den nationella prövningen av exportansökningar. Medlemsländerna kan fortfarande ha, egna striktare riktlinjer. Uppförandekoden stärktes år 2005 och antogs som gemensam ståndpunkt år 2008 (2008/944/Gusp).

Den gemensamma ståndpunkten tillämpas av alla EU:s medlemsländer. Även vissa länder som inte är medlemmar i EU har officiellt anslutit sig till kriterierna och principerna i ståndpunkten, såsom

Den gemensamma ståndpunktens första del innehåller åtta kriterier som vart och ett ska beaktas innan ett beslut tas om att tillåta vapenexport till ett land. Dessa kriterier handlar om

- situationen i mottagarlandet,
- situationen i mottagarlandets region och
- avsändarlandets och mottagarlandets internationella åtaganden.

När det gäller situationen i mottagarlandet ska hänsyn tas till respekten för mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt, huruvida det råder spänningar eller väpnad konflikt i det mottagande landet, risken för att vapnen kommer på avvägar eller vidareexporteras och huruvida exporten allvarligt skulle störa landets hållbara utveckling. Situationen i regionen avser stabiliteten i området och risken för att mottagaren skulle kunna använda vapnen i en regional konflikt. Slutligen ska beaktas exportlandets och mottagarlandets internationella åtaganden, t.ex. genom att vapenembargon måste respekteras, hänsyn tas till medlemsstaternas nationella säkerhet samt mottagarlandets uppträdande i det internationella samfundet. Det sistnämnda handlar bland annat om landets attityd till terrorism, vilket slags allianser det har, samt hur väl det respekterar folkrätten. Ståndpunktens sjunde kriterium avser risken för avledning till en icke avsedd mottagare. Dess åttonde kriterium föreskriver att den exporterade militära tekniken eller materielen skall vara förenlig med mottagarlandets tekniska och ekonomiska förmåga. Till den gemensamma ståndpunkten hör även en förteckning över de produkter som omfattas av ståndpunkten (EU:s gemensamma militära lista) samt en användarguide som mer i detalj anger hur ståndpunktens överenskommelser om informationsutbyte och konsultationer ska genomföras och hur dess kriterier för exportkontroll ska tillämpas. Användarguiden uppdateras löpande.

Utbyte av information om avslag

Enligt den gemensamma ståndpunktens tillämpningsbestämmelser ska medlemsstaterna utbyta underrättelser om avslag på ansökningar om exporttillstånd. Om en annan medlemsstat överväger att bevilja tillstånd för en i huvudsak identisk transaktion ska konsultationer genomföras innan tillstånd kan beviljas. Den konsulterande medlemsstaten ska även meddela den underrättande staten sitt beslut. Utbytet av underrättelser om avslag och konsultationerna kring underrättelserna gör att exportpolitiken inom EU blir öppnare och mer enhetlig. Konsultationerna leder även till en mer gemensam syn på olika exportdestinationer. Genom att medlemsländerna informerar varandra om de exportaffärer som nekas minskar också risken att något annat medlemsland beviljar exporten. Tanken med systemet är alltså att när ett avslag som avser en viss export har meddelats övriga medlemsländer, ska inte samma export godkännas av ett annat medlemsland. ISP ansvarar för underrättelserna om svenska avslag och genomför konsultationer.

Under 2014 tog Sverige emot 397 underrättelser om avslag från övriga medlemsstater samt Norge. Sverige lämnade 23 underrättelser om avslag. De gällde Algeriet, Bahrain, Colombia, Egypten, Elfenbenskusten, Förenade Arabemiraten, Indien, Indonesien, Iran, Israel, Kazakstan, Kuwait, Libanon, Myanmar (Burma), Paraguay, Ryssland, Saudiarabien (2), Serbien, Thailand, Tunisien, Turkiet och Ukraina.

Som en del av översynen av den gemensamma ståndpunkten kom EU:s medlemsländer under 2013 överens om att dela med sig av underrättelser i fler situationer än tidigare. Antalet underrättelser är därför inte helt jämförbart med tidigare års siffror.

Det faktum att export till ett visst mottagarland nekas i ett fall innebär inte att landet inte kan komma i fråga för svensk export i andra fall. Den svenska exportkontrollen tillämpar inte ett system med landlistor, dvs. i förväg fastställda listor över godkända respektive icke godkända mottagarländer. Varje enskild utförelsansökan prövas individuellt från fall till fall mot de riktlinjer som regeringen fastställt för krigsmaterielexporten samt EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport och FN:s vapenhandelsfördrag.

Arbetet inom COARM

EU:s medlemsstater diskuterar regelbundet tillämpningen av den gemensamma ståndpunkten om vapenexport inom EU:s rådsarbetsgrupp för frågor om export av konventionella vapen (Coarm). Här utbyter medlemsstaterna även information om synen på exportdestinationer. En redogörelse för arbetet, överenskommelser som har träffats och statistik över medlemsstaternas export av krigsmateriel offentliggörs i en årlig EU-rapport. Den senaste rapporten publicerades i EU:s officiella tidning (C18) den 21 januari 2014.

Eftersom kriterierna i den gemensamma ståndpunkten spänner över en rad olika politikområden är målsättningen att uppnå en ökad och tydlig samstämmighet mellan dessa. Sverige verkar aktivt för att nå en gemensam syn bland medlemsländerna.

Inom ramen för dialogen i Coarm sker också ett fortlöpande utbyte av information mellan EU:s medlemsstater vad avser de internationella samarbeten som finns på området. Strävan är att finna gemensamma linjer som kan stärka medlemsstaternas agerande i andra forum. Ett exempel på detta var den långtgående samordning som präglade medlemsstaternas deltagande i förhandlingarna i FN 2010 – 2013 om vapenhandelsfördraget. Under året har gruppens arbete fokuserat på en uppdatering av ståndpunktens användarguide för att anpassa denna till ikraftträdandet av FN:s vapenhandelsfördrag. Användarguiden kommer att uppdateras med antagandet av rådslutsatser när översynen formellt är avslutad.

Medlemsländerna har också fortsatt överläggningarna om en möjlighet till utökad delgivning av exportkontrollpraxis mellan medlemsstaterna, i vissa särskilt känsliga situationer. Diskussionerna har ännu inte lett till ett färdigt förslag.

Under det svenska ordförandeskapet år 2009 antog EU ett direktiv (2009/43/EG) med syfte att underlätta överföringar av krigsmateriel i Europa, det s.k. ICT-direktivet. Avsikten är att möjliggöra mer konkurrenskraftiga försvarskoncerner och försvarssamarbeten på europeisk nivå. EU-kommissionen leder genomförandet av direktivet och biträds i detta av en kommitté med representanter för medlemsstaterna, den s.k. ICT-kommittén. Under 2014 har kommittén haft två sammanträden. Kommittén har dessutom genomfört en workshop om erfarenheter av direktivet med EU:s medlemsstater och försvarsindustriföreträdare. Syftet med workshopen har varit att förbereda den översyn av direktivet som kommissionen avser genomföra under 2015 inför rapportering till Europaparlamentet och rådet i juni 2016.

Kontroll av vapenförmedling

För att angripa problemet med icke-kontrollerad vapenförmedling och undvika ett kringgående av vapenembargon, antog rådet år 2003 en gemensam ståndpunkt (2003/468/Gusp) om kontroll av vapenförmedling. Enligt denna åtar sig medlemsländerna att vidta nödvändiga åtgärder för att kontrollera vapenförmedlingsverksamheten inom sitt territorium. För svensk del fanns redan tidigare en god kontroll av vapenförmedlingsverksamheten genom bestämmelserna i lagen om krigsmateriel. Inom Coarm strävar man efter att arbeta fram lämpliga former för informationsutbyte mellan medlemsstaterna om registrerade vapenförmedlare. I Sverige är ett 25-tal företag registrerade som förmedlare av produkter som är klassificerade som krigsmateriel.

Artikel 10 i FN:s vapenprotokoll

År 2012 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition. Förordningen och FN:s protokoll syftar till att motverka brottslighet genom en minskad tillgång till skjutvapen. Med export avses i förordningen utförelse ur EU, vilket för svenskt vidkommande dels handlar om utförelse ur Sverige till tredjeland, dels om utförelse ur annan medlemsstat till tredjeland för det fall leverantören är etablerad i Sverige.

Förordningen omfattar vapen m.m. för civilt bruk. Den tillämpas inte på vapen m.m. särskilt utformade för militär användning eller på helautomatiska vapen. Vidare är bilaterala statliga transaktioner, skjutvapen m.m. avsedda för de väpnade styrkorna, polisen eller de offentliga myndigheterna i medlemsstaterna, samlare och organ som ägnar sig åt kulturella och historiska aspekter av skjutvapen m.m.,

skjutvapen som har gjorts obrukbara samt antika skjutvapen och replikvapen till dessa undantagna från tillämpningsområdet.

De skjutvapen m.m. som omfattas av EU-förordningen täcks även, med undantag för slätborrade jakt- och sportvapen, av bilagan till krigsmaterieförordningen. Enligt Europaparlamentets och rådets förordning nr 258/2012 ska de aspekter som täcks av den gemensamma ståndpunkten beaktas vid tillståndsprövningen.

Förordningen gäller direkt i Sverige och tillämpas från och med den 30 september 2013. Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen finns i förordningen (2013:707) om kontroll av vissa skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition. ISP är tillståndsmyndighet för ärenden enligt EU-förordningen. Under 2014 har 277 ärenden inkommit och 268 beslut om utförelse utfärdats.

Vapenembargon m.m.

Inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (Gusp) genomför EU embargon mot bl.a. handel med vapen och produkter med dubbla användningsområden vilka har beslutats av FN. EU kan med enhällighet också besluta om vissa embargon som går utöver vad FN:s säkerhetsråd har beslutat. Dessa beslut av Europeiska unionens råd är ett utslag av medlemsstaternas vilja att agera gemensamt i olika säkerhetspolitiska frågor. Ett vapenembargo beslutat av EU genomförs genom tillämpning av respektive medlemsstats nationella regelverk för exportkontroll. EU:s vapenembargon omfattar normalt även förbud mot att lämna tekniska och finansiella tjänster med anknytning till krigsmateriel. Dessa förbud regleras i EU-rättsliga rådsförordningar. Embargon mot handel med produkter med dubbla användningsområden regleras såväl i beslut av rådet som i EU-rättsliga förordningar. Även de åtföljs normalt av förbud att lämna tekniska och finansiella tjänster med anknytning till produkterna.

Ett beslut av FN:s säkerhetsråd, av EU eller av Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) om ett vapenembargo utgör ett ovillkorligt hinder mot svensk export enligt de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport. Om ett vapenembargo även gäller import utfärdas i Sverige särskilda föreskrifter om förbudet. Sådana finns sedan tidigare för Iran, Libyen och Nordkorea. Med anledning av EU:s sanktioner mot Ryska federationen beslöt regeringen i december 2014 att inleda ett sådant totalt embargo mot Ryssland.

Det finns för närvarande formella EU-beslut, antingen självständiga eller grundade på FN-beslut, om att vapenembargon ska gälla rörande Afghanistan, Centralafrikanska republiken, Elfenbenskusten, Eritrea, Guinea, Irak, Iran, Demokratiska republiken Kongo, Libanon, Liberia, Libyen, Myanmar (Burma), Nordkorea, Ryska federationen, Somalia, Sudan, Sydsudan, Vitryssland och Zimbabwe. Embargona varierar något i inriktning och omfattning. Individuellt riktade vapenembargon finns också gentemot sådana som har uppförts på FN:s terroristlista. EU tillämpar även ett vapenembargo mot Kina på grundval av en deklARATION från Europeiska rådet, som utfärdades mot bakgrund av händelserna på Himmelska fridens torg år 1989. Sverige tillåter inte någon

krigsmaterielexport till Kina. Enligt beslut av OSSE finns Skr. 2014/15:114 vapenembargon också mot Armenien och Azerbajdzjan.

Utrikesdepartementet har sammanställt information om vilka restriktiva åtgärder (sanktioner) mot andra länder som finns inom EU och som därigenom gäller i Sverige. Informationen finns på webbplatsen www.regeringen.se/sanktioner. Där redovisas också de vapenembargon eller embargon avseende produkter med dubbla användningsområden som är i kraft gentemot enskilda länder. På webbplatsen finns även länkar till EU:s rättsakter om sanktioner och, i förekommande fall, till de FN-beslut som föregått EU:s åtgärder. Regeringens sida om sanktioner uppdateras löpande.

En förteckning över EU:s samtliga gällande rättsakter om sanktioner inklusive de som rör vapenembargon och embargon gällande produkter med dubbla användningsområden finns på den europeiska utrikestjänstens webbplats.

2.4 Internationellt samarbete om exportkontroll av krigsmateriel

Öppenhet i handeln med konventionella vapen

FN:s generalförsamling antog år 1991 en resolution om öppenhet i vapenhandeln. Resolutionen uppmanar FN:s medlemsländer att årligen frivilligt redovisa såväl import som export av konventionella vapensystem till ett register som administreras av FN:s institut för nedrustningsforskning (Unidir).

Rapporteringen avser handeln med följande sju materielkategorier: stridsvagnar, bepansrade stridsfordon, grovt artilleri, stridsflygplan, attackhelikoptrar, stridsfartyg och robotar/robotlavetter. Efter översyner i FN, senast år 2006, har definitionerna av de olika kategorierna utvidgats så att flera vapensystem ingår och möjlighet ges att frivilligt även rapportera om små och lätta vapen (SALW). Särskild vikt läggs numera vid bärbara luftförsvarssystem (Manpads) som sedan år 2003 ingår i kategorin robotar/robotlavetter. I den frivilliga rapporteringen ingår även uppgifter om staters innehav av ifrågavarande vapen och upphandlingar från den egna försvarsindustrin. I samråd med Försvarsdepartementet och ISP sammanställer Utrikesdepartementet aktuella uppgifter som i enlighet med resolutionen årligen överlämnas till FN.

Eftersom det finns rapporter från alla större exportörer och från de flesta större importörer beräknas merparten av världens handel med tunga konventionella vapensystem omfattas av registret.

Sveriges andel av världshandeln med tunga vapensystem är begränsad. I den rapportering som Sverige kommer att lämna till FN:s vapenregister för år 2014 redovisas export till Tyskland (Stridsvagn Leopard 2), Norge (Stridsfordon 90), Finland (Bandvagn 308 samt Granatkastarsystem AMOS), Brasilien (Robot 70) och till Singapore (Robot 70).

Till Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) redovisas årligen handeln med tunga vapensystem på samma sätt som till FN.

Rapporteringsmekanismen i Wassenaar-arrangemanget (WA) avseende export av krigsmateriel följer i stort de sju kategorier som rapporteras till FN-registret. Dock har vissa kategorier förfinats genom införande av undergrupper och en åttonde kategori har tillkommit för små och lätta vapen (SALW). Medlemsstaterna har enats om att två gånger årligen rapportera enligt överenskommen praxis och att ytterligare information då kan lämnas frivilligt. Detta för att i ett tidigt skede kunna uppmärksamma destabiliserande ansamlingar av vapen. Även export av vissa produkter och teknik med dubbla användningsområden inrapporteras två gånger årligen.

FN:s vapenhandelsfördrag (ATT)

Den 2 april 2013 antog FN:s generalförsamling genom omröstning det internationella vapenhandelsfördraget ATT (eng. Arms Trade Treaty) med röstsiffrorna 154 ja, 23 avstående och 3 nej. Genom fördraget skapades ett internationellt bindande instrument med krav på dess statsparter att upprätthålla en effektiv nationell kontroll över den internationella handeln med försvarsmateriel och normer för vad denna kontroll ska innefatta.

Sverige och övriga EU-länder undertecknade avtalet den 3 juni 2013 då fördraget öppnades för undertecknande. I slutet av 2014 hade 130 länder undertecknat och 61 också ratificerat fördraget. Fördraget trädde i kraft den 24 december 2014, 90 dagar efter det att det 50:e ratifikationsinstrumentet deponerades hos FN:s generalsekreterare.

Under våren 2014 lade regeringen fram en proposition om införlivandet av FN:s vapenhandelsfördrag. Med riksdagens godkännande ratificerade Sverige vapenhandelsfördraget den 10 juni 2014. I samband med detta beslöt regeringen också att fördragets artikel 6 och 7 skulle tillämpas omedelbart av Sverige, även om fördraget då ännu inte hade trätt i kraft.

EU:s medlemsstater har under 2014 fortsatt att samordna sitt agerande rörande vapenhandelsfördraget i rådsarbetsgruppen Coarm. Betydande ansträngningar görs för att i dialog med andra länder och regionala grupperingar främja en universell anslutning till fördraget. EU:s ministerråd har vidare anslagit medel för ett treårigt program för att stödja andra länders genomförande av vapenhandelsfördraget och därmed deras möjlighet att tillträda fördraget. Implementeringsstödet påbörjades under andra halvåret 2014. Även inom FN har en fond inrättats för samarbete om vapenreglering (Unscar) för bl.a. projekt till stöd för genomförande av vapenhandelsfördraget. Sverige är ett av ett tiotal länder som har bidragit till denna fond.

I och med att FN:s vapenhandelsfördrag har trätt i kraft har arbetet inlett för att genomföra fördraget. Enligt detta ska ett första statspartsmöte hållas inom ett år från ikraftträdandet. Intensiva förberedelser sker för att bereda väg för detta möte. Ett internationellt sekretariat för fördraget avses upprättas. En fortsatt dialog i dessa och andra frågor förs med det civila samhället och industriföreträdare, både internationellt, på EU-nivå och i Sverige.

Regeringen fäster stor vikt vid en bred anslutning till och ett effektivt genomförande av vapenhandelsfördraget. Sverige har aktivt bidragit till

dess tillblivelse och kommer fortsatt stödja fördraget. Det är regeringens bedömning att ett universellt, juridiskt bindande fördrag som globalt stärker kontrollen av handeln med konventionella vapen utgör en effektiv väg att komma tillrätta med den gränsöverskridande illegala vapenhandeln som på många håll i världen föder väpnat våld och väpnade konflikter, som i sin tur leder till instabilitet på regional eller nationell nivå, orsakar ett omfattande humanitärt lidande och försvårar eller omintetgör ekonomisk utveckling.

Små och lätta vapen

Uttrycket små och lätta vapen (Small Arms and Light Weapons, SALW) omfattar i princip handeldvapen som kan bäras och avfyras av en person, liksom vapen som är avsedda att bäras och användas av flera personer. Exempel på den förra kategorin är pistoler och automatkarbiner. Exempel på den senare är kulsprutor, granatgevär och bärbara luftvärnsrobotar. I olika internationella forum, såsom FN, EU och OSSE, pågår arbete för att förebygga och bekämpa destabiliserande anhopningar och okontrollerad spridning av små och lätta vapen. Inga andra typer av vapen orsakar fler dödsoffer och mer lidande än dessa som dagligen används i lokala och regionala konflikter, inte minst i utvecklingsländerna.

År 2001 antog FN ett handlingsprogram för att bekämpa illegal handel med små och lätta vapen. FN:s arbete syftar bl.a. till att öka medvetenheten om den destabiliserande verkan som dessa vapen har i konfliktregioner. Icke-spridningsarbete är också angeläget för att förhindra brottslighet och inte minst terroristbrott. Som en följd av att FN:s vapenhandelsfördrag har trätt i kraft, och i takt med att antalet anslutna länder ökar, kommer arbetet i FN:s handlingsprogram att kunna utgå ifrån en bättre kontroll av den legala handeln och koncentreras på andra åtgärder för att bekämpa den illegala spridningen av små och lätta vapen.

EU reviderade senast år 2002 sin gemensamma åtgärd om bekämpning av destabiliserande anhopningar och olaglig spridning av små och lätta vapen. Den EU-strategi med handlingsplan för bekämpning av illegal spridning av små och lätta vapen, som antogs av Europeiska rådet år 2005, har fortsatt att genomföras under året. Rådet publicerar lägesrapporter två gånger om året om EU-strategin och dess framsteg.

Rådets slutsatser från år 2008 om införande av en särskild SALW-klausul i samarbetsavtal mellan EU och tredjeland reviderades på svenskt initiativ år 2014 för att även återspegla ikraftträdandet av vapenhandelsfördraget avseende regleringen av laglig vapenhandel.

Sverige har under året rapporterat export av SALW till FN:s vapenhandelsregister liksom till OSSE:s register över handel med konventionella vapen. Även inom Wassenaar-arrangemanget finns en rapporteringsskyldighet för handel med bl.a. dessa vapen. Sverige verkar för att varje land ska inrätta och genomföra en ansvarsfull exportpolitik med heltäckande lagar och regler. Målet är att alla länder ska ha effektiva system som kontrollerar tillverkare, säljare, köpare, agenter och förmedlare av små och lätta vapen.

Sexnationsinitiativet (*Letter of Intent, LoI*)

De sex stora försvarsindustrinationerna i Europa (Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien, Sverige och Tyskland) ingick år 2000 ett försvarsindustriellt samarbetsavtal på regeringsnivå (*Framework Agreement*). Avtalet framförhandlades som en följd av den avsiktsförklaring ländernas försvarsministrar ingick år 1998, det s.k. sexnationsinitiativet eller *Letter of Intent* (LoI). Avtalet syftar till att underlätta rationalisering, omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin. Verksamheten inom sexnationsinitiativet och dess arbetsgrupper har berört leveranssäkerhet, exportkontroll, säkerhetsskydd, försvars-relaterad forskning och teknologi, behandling av teknisk information, harmonisering av militära krav samt skydd av kommersiellt känslig information. Under år 2014 har den informella arbetsgruppen för exportkontrollfrågor (ECIWG), under franskt ordförandeskap behandlat genomförandet och tillämpningen av överföringsdirektivet. Arbetsgruppen har bl. a. diskuterat möjligheter till harmonisering av de generella tillstånden i dialog med Europeiska kommissionen inför dess översyn av ICT-direktivet under 2016. En fortsatt dialog har även genomförts med amerikanska exportkontrollmyndigheter om utvecklingen av regelverken för exportkontroll i USA, inom LoI-kretsen och i EU.

3 Produkter med dubbla användningsområden

3.1 Bakgrund och regelverk

Frågan om icke-spridning av massförstörelsevapen har länge stått högt på den internationella dagordningen. Fokus har framförallt legat på att förhindra att ytterligare stater anskaffar massförstörelsevapen, men efter terrordåden den 11 september 2001 har stort fokus också riktats mot icke-statliga aktörer.

Det finns inte någon juridisk definition av vad som avses med massförstörelsevapen. Vanligen avses dock kärnvapen samt kemiska och biologiska stridsmedel. I modern terminologi anses ibland radiologiska vapen vara ett stridsmedel som omfattas av begreppet. I arbetet för att hindra spridningen av massförstörelsevapen inkluderas också vissa vapenbärare som är i stånd att bära sådana vapen, såsom ballistiska missiler med lång räckvidd och kryssningsmissiler.

Multilaterala åtgärder för att förhindra spridning av massförstörelsevapen har framför allt tagit sig uttryck i ett antal internationella avtal samt samarbete inom ett antal exportkontrollregimer där många av de viktigare producentländerna samarbetar för att effektivisera icke-spridningsarbetet.

Produkter med dubbla användningsområden (PDA) är produkter som tillverkas för ett legitimt civilt bruk, men som också kan användas för tillverkning av massförstörelsevapen eller krigsmateriel. Såsom PDA

klassificeras också vissa andra produkter som har särskild strategisk betydelse, t.ex. kryptosystem. Det internationella samfundet har under de senaste decennierna utvecklat en rad samarbetsformer för att kontrollera spridningen av dessa produkter. För EU-länderna finns ett gemensamt regelverk i form av rådets förordning (EG) nr 428/2009 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export, överföring, förmedling och transitering av produkter med dubbla användningsområden (PDA-förordningen). Själva exportkontrollen utövas alltid nationellt men genom de internationella exportkontrollregimerna och inom EU sker ett omfattande samordnande arbete.

EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen från år 2003 innehåller ett åtagande att stärka effektiviteten i exportkontrollen av PDA-produkter i Europa. Ett grundläggande skäl är att det inom EU tillverkas åtskilliga känsliga produkter som skulle kunna missbrukas och användas inom program för massförstörelsevapen. De exportkontrollåtgärder som krävs inom EU måste samtidigt vara proportionella med hänsyn till spridningsrisken och inte onödigt störa den inre marknaden eller de europeiska företagens konkurrenskraft.

Inom de internationella exportkontrollregimerna har det utarbetats kontrollistor som fastställer vilka produkter som ska vara underställda tillståndsprovning. Behovet grundar sig på att en del länder bedriver program för framtagning av massförstörelsevapen, trots att de har undertecknat internationella avtal som förbjuder eller reglerar sådan verksamhet, eller för att de står utanför de avtal som förbjuder eller reglerar sådan verksamhet. Dessa länder har ofta stärkt sin kapacitet genom att importera civila produkter som sedan använts för militära syften. Historien har visat att de länder som på detta sätt skaffat sig en militär kapacitet importerat produkterna från företag som inte varit medvetna om att de bidrog till utvecklande av t.ex. massförstörelsevapen. Ofta sänds samma inköpsförfrågan till företag i olika länder. Tidigare kunde ett land neka export samtidigt som ett annat land tillät den. Behovet av ett utökat samarbete och informationsutbyte mellan exporterande länder var därför uppenbart. Detta var grunden för skapandet av exportkontrollregimerna. Behovet av kontroll har ytterligare understrukits på senare år med anledning av terroristhotet.

Att en PDA-produkt hamnar på en kontrollista innebär inte automatiskt att export av denna produkt förbjuds. Listningen är närmast ett utpekande av att detta är en känslig produkt. Kontrollistorna i de olika regimerna lyfts för EU:s del in i bilaga I till PDA-förordningen och utgör grunden för beslut om godkännande (exporttillstånd) eller avslag av export.

Av EU-förordningen följer att medlemsstaterna kan använda sig av en mekanism som möjliggör att även produkter utanför listorna kan beläggas med kontroll om exportören eller tillståndsmyndigheterna har information om att produkten är eller kan vara avsedd att användas i samband med produktion m.m. av massförstörelsevapen eller för andra militära syften. Denna mekanism benämns generalklausul i den svenska terminologin men är mer känd under sin engelska benämning *catch-all*, och utgör även praxis inom de internationella exportkontrollregimerna.

En stor del av arbetet inom EU och inom regimerna är en omfattande informationsverksamhet både internt och externt, (*outreach*), riktad till

den egna industrin och till andra länder, om behovet av exportkontroll och utveckling av exportkontrollsystem.

Nationellt regleras exportkontroll av PDA-produkter och av tekniskt bistånd i samband med dessa produkter i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. De senaste ändringarna i lagen trädde i kraft den 1 augusti 2010. Lagen innehåller kompletterande bestämmelser till rådets förordning (EG) nr 428/2009 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export, överföring, förmedling och transitering av produkter med dubbla användningsområden.

En samlad bild av industrin som arbetar med PDA i Sverige är svår att ge då en betydande del av sålda produkter går till EU-marknaden eller exporteras till marknader som omfattas av EU:s generella exporttillstånd. Huvudregeln är att det inte krävs tillstånd vid överföring till annan EU-medlemsstat. Det generella tillståndet EU001 gäller med några undantag alla produkter i bilaga I till förordning (EG) nr 428/2009 beträffande export till Australien, Japan, Kanada, Nya Zeeland, Norge, Schweiz och USA.

Därutöver finns ytterligare fem generella tillstånd (EU002–006) rörande vissa produkter till vissa destinationer, export efter reparation/ersättning, tillfällig export till utställningar och mässor, vissa kemikalier och telekommunikation. Antalet länder som innefattas i tillstånd EU002–006 varierar från sex länder i EU002 och EU006 till 24 länder i EU003 och EU004. Syftet med de generella tillstånden är att underlätta för företagen som enbart behöver inrapportera till tillståndsmyndigheten 30 dagar efter att den första utförelsen ägt rum.

Till skillnad från företag som faller under krigsmateriellagstiftningen krävs inga grundläggande tillstånd enligt exportkontrollagstiftningen för företag som tillverkar eller på andra sätt handlar med PDA-produkter. Dessa företag är heller inte skyldiga att leveransdeklarera enligt exportkontrollagstiftningen. Ett företag är däremot skyldigt att avgiftsdeklarera om företaget tillverkat eller sålt kontrollerade produkter som omfattas av ISP:s tillsyn. Härvid inräknas försäljning både inom och utom Sverige.

Om ett företag skulle känna till att en PDA-produkt som företaget ifråga har för avsikt att exportera, och som inte finns förtecknad i bilaga I till EU-förordningen, är avsedd att användas i anslutning till massförstörelsevapen finns en skyldighet för företaget att informera ISP. Efter en sedvanlig tillståndsprövning kan myndigheten besluta om att inte ge tillstånd för exporten (*catch-all*).

Av de PDA-produkter som exporteras med tillstånd från ISP är den dominerande delen telekommunikationsutrustning som innehåller kryptering samt värmekameror som kontrolleras inom exportkontrollregimen Wassenaar-arrangemanget (WA). Även kolfiber utgör en betydande del. En annan produkt som är volymmässigt stor är värmeväxlare. Dessa är kontrollerade inom Australiengruppen (AG). Andra produkter, som t.ex. isostatpressar, kemikalier eller UAV:er (obemannade luftfarkoster) och utrustning relaterat till UAV:er är volymmässigt mindre omfattande men kan vara resurskrävande vid tillståndsprövningen.

Embargon på handel med PDA-produkter finns enligt FN-beslut som genomförts och utvidgats av EU mot Iran och Nordkorea. Dessa embargon är genom EU-besluten i princip fullständiga, dvs. omfattar i princip alla produkter på EU:s kontrollista, med något enstaka undantag i fallet Iran. Även vissa liknande produkter är belagda med embargo eller tillståndskrav. Likaså har EU, mot bakgrund av Rysslands agerande i Ukraina, beslutat om vissa restriktiva åtgärder (sanktioner) mot Ryssland. Exportrestriktionerna omfattar hela EU:s kontrollista för PDA, när de är avsedda för militär slutanvändning eller militär slutanvändare. Undantag görs för vissa produkter/teknologier avsedda för luftfarts- och rymdindustri till icke-militär användning och icke-militär slutanvändare. Export av vissa PDA-produkter är enligt EU-beslut också förbjuden respektive belagd med tillståndskrav i förhållande till Syrien.

3.2 Samarbete inom de internationella exportkontrollregimerna

Internationella avtal

När det gäller de internationella avtalen bör särskilt nämnas 1968 års fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen (icke-spridningsavtalet, NPT), 1972 års konvention om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstöring (BTWC) samt 1993 års konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring (CWC). Sverige är part i alla tre konventionerna (jfr SÖ 1970:12, SÖ 1976:18 samt SÖ 1993:28).

Genom NPT förpliktar sig icke-kärnvapenstaterna att inte ta emot eller tillverka kärnvapen, samtidigt som de fem kärnvapenmakterna Frankrike, Kina, Ryssland, Storbritannien och USA åtar sig att nedrusta. Vidare åtar sig parterna att inte överföra kärnbränsle eller särskilt klyvbart material, eller utrustning eller materiel som särskilt konstruerats för tillverkning av särskilt klyvbart material, till någon icke-kärnvapenstat, med mindre än att materialet eller utrustningen står under Internationella atomenergiorganets (IAEA:s) kontroll.

I BTWC åtar sig parterna bl.a. att varken direkt eller indirekt överföra utrustning som kan användas för produktion av biologiska stridsmedel.

Likaledes föreskriver CWC att dess parter varken direkt eller indirekt ska överföra kemiska stridsmedel till någon annan stat.

Även om de internationella avtalens primära syfte är att förhindra spridning av massförstörelsevapen och främja nedrustning så innehåller de också bestämmelser om att parterna ska främja handel för fredliga ändamål. Detta beror på att en betydande del av de aktuella produkterna och teknologierna har dubbla användningsområden.

De internationella exportkontrollregimerna

För att förstärka det internationella samarbetet för icke-spridning av massförstörelsevapen har ett fyrtiotal länder på eget initiativ slutit sig samman i fem internationella exportkontrollregimer: Zangger-kommittén

(ZC), Nuclear Suppliers Group (NSG), Australiengruppen (AG), Missilteknologikontrollregimen (MTCR) och Wassenaar-arrangemanget (WA).

Regimernas syfte är att identifiera varor och teknologier som kan användas i samband med massförstörelsevapen och att skapa större enhetlighet i deltagande länders exportkontroll av dessa. Till stöd för detta arbete har respektive regim en lista med produkter som är under kontroll. Listorna revideras regelbundet. Arbetet omfattar även utbyte av information om nekade exporter, spridningsrisker samt kontakter med tredjeland för att främja regimernas icke-spridningsmålsättningar.

Grunden för samarbetet i exportkontrollregimerna är en gemensam politisk vilja att förhindra spridning av massförstörelsevapen. Detta uppnås genom en nationell lagstiftning som möjliggör exportkontroll av de varor och teknologier som har identifierats såsom strategiska. Deltagande i regimerna underlättar samtidigt uppfyllandet av de folkrättsliga förpliktelserna i internationella avtal om att inte direkt eller indirekt bistå en annan stat att anskaffa massförstörelsevapen.

Zangger-kommittén

Zangger-kommittén, som bildades år 1974, behandlar frågor om exportkontroll relaterat till Icke-spridningsavtalet (NPT). Kommittén fastställer vad som menas med utrustning och materiel som konstruerats för tillverkning av särskilt klyvbart material. Ansvaret är därmed delvis överlappande med Nuclear Suppliers Group (NSG), som behandlas nedan. NPT föreskriver att export av sådan utrustning och materiel till en icke-kärnvapenstat, liksom klyvbart material, endast får ske om det klyvbara materialet underställs IAEA-kontroll. Utrustningen och materielen anges i kommitténs kontrollista, som uppdateras i ljuset av den tekniska utvecklingen. Listan finns återgiven i IAEA:s informationscirkulär nr 209 (INFCIRC/209/Rev.3). Under 2014 tog svenska FOI över ansvaret för att upprätthålla regimens webbplats.

Nuclear Suppliers Group

Nuclear Suppliers Group (NSG) har sitt ursprung i den s.k. Londonklubben som bildades i mitten av 1970-talet. NSG:s arbete avser exportkontroll av produkter som finns listade i del 1 och del 2 i NSG:s riktlinjer, däribland produkter för nukleärt bruk samt andra PDA-produkter som kan användas i samband med utveckling eller produktion av kärnvapen. Produkterna finns återgivna i IAEA:s informationscirkulär nr 254, som innehåller de två kontrollistorna för respektive varugrupp (INFCIRC/254/Rev.12/Part 1 och INFCIRC/254/Rev.9/Part 2).

Under 2014 fortsatte den tekniska expertgruppen (TEG) under svenskt ordförandeskap, sitt arbete med tekniska förslag och uppdatering av innehållet i kontrollistorna. I april hölls ett större *outreach*-möte och ett informellt möte med tekniska experter från Wassenaar-arrangemanget. Årets plenarmöte hölls i Buenos Aires under argentinskt ordförandeskap. Där fortsatte diskussionerna om hur NSG kan främja anslutning till regimens riktlinjer och kontrollistor hos länder utanför regimen. Man enades om att publicera en vägledning om förmedling och transitering på regimens webbplats.

Australiengruppen

Australiengruppen (AG) bildades år 1985 på initiativ av Australien. Dess verksamhet syftar till att harmonisera medlemsländernas exportkontroll för att förhindra spridning av kemiska och biologiska vapen. Ursprungligen omfattade gruppens verksamhetsområde endast kemikalier och kemisk tillverkningsutrustning. År 1990 beslutades dock att kontrollistorna skulle utökas till att även omfatta mikroorganismer, toxiner samt viss tillverkningsutrustning för biologiska stridsmedel. Under 2014 har AG fortsatt sitt arbete med information till stater som inte är medlemmar av regimen. Vid plenarmötet 2014 antogs en rad förslag i syfte att stärka regimen, bl.a. för att uppmuntra ökad anslutning till regimen, riktlinjer och kontrollistor och höja medvetenheten om spridningsrisker hos industri och akademi. Plenarmötet enades också om att inleda en översyn av regimen, riktlinjer.

Missilteknologikontrollregimen

Missilteknologikontrollregimen (MTCR) grundar sig på ett amerikanskt initiativ från år 1982. Dess verksamhet gäller främst exportkontroll av fullständiga missilsystem (inklusive ballistiska missiler och bärraketer för rymduppskjutningar samt sondraketer) och andra obemannade luftfarkoster (inklusive kryssningsmissiler, mål- och spaningsplattformar) med en räckvidd på 300 kilometer eller mer. Därutöver kontrolleras komponenter till sådana system samt andra produkter som kan användas för produktion av missiler och även mindre obemannade luftfarkoster konstruerade för att kunna sprida aerosoler.

Under 2014 fortsatte arbetet inom MTCR med att bl.a. se över innehållet i listorna med kontrollerade produkter, utbyta information om känslig spridning av missilutrustning, teknologisk utveckling, nationella vapenprogram och upphandlingsstrategier, samt bedriva utåtriktad verksamhet till en rad länder. Plenarmötet för år 2014 hölls i Oslo under norskt ordförandeskap. Utmaningarna kopplade till ITT (Intangible Technology Transfers) fick stort utrymme. Också medlemskapsfrågan diskuterades. Ett flertal EU-länder står alltjämt utanför regimen.

Sverige kommer också fortsättningsvis att besätta posten som medordförande (*co-chair*) i den tekniska arbetsgruppen.

Wassenaar-arrangemanget

Wassenaar-arrangemanget (WA) bildades år 1996 som efterföljare till det internationella exportkontrollsamarbete som tidigare hade bedrivits inom kommittén *Coordinating Committee on Multilateral Export Controls* (Cocom). Arrangemangets arbetsfält omfattar kontrollen av konventionella vapen samt varor och teknologier med dubbla användningsområden som inte kontrolleras i andra regimer. Det utgör därmed ett viktigt komplement till arbetet i övriga regimer vilka uteslutande fokuserar på massförstörelsevapen samt vissa vapenbärare.

Syftet med regimen är att bidra till regional och internationell säkerhet och stabilitet genom att främja öppenhet och ett ansvarsfullt agerande rörande överföringar av konventionella vapen och

produkter med dubbla användningsområden och därigenom undvika destabiliserande ansamlingar. Grundsynen i WA är att handel med de varor som återfinns på kontrollistorna ska vara tillåten, men att den måste ske under kontrollerade former.

Wassenaar-arrangemangets bredare produktinriktning återfinns i de två kontrollistor som är fogade till regimens grunddokument, *Munitions List*, omfattande konventionell krigsmateriel, samt *List of Dual-Use Goods and Technologies*, omfattande produkter och teknologi med både civila och militära användningsområden som inte återfinns på övriga regimers kontrollistor. Båda WA-listorna är i praktiken vägledande för innehållet i EU:s motsvarande kontrollistor.

WA håller årliga plenarmöten på senhösten. Under dessa möten behandlas frågor av principiell betydelse för samarbetets fortsatta utveckling. På grundval av löpande tekniskt arbete under året beslutas också om uppdateringar av kontrollistorna som återspeglar den tekniska utvecklingen av konventionella vapen m.m. och massförstörelsevapen. I december 2014 hölls plenarmötet under ordförandeskap av Estland. Nya konsensus-rekommendationer antogs som beskriver god exportkontroll i olika avseenden. Beslut fattades avseende tillägg i kontrollistorna för en rad nya områden. Samtidigt lättades kontrollkraven för bl.a. vissa typer av utrustning för informations säkerhet och nätverksunderhåll.

Konsulär vaksamhet

Ett element i arbetet med att begränsa riskerna för spridning av kärnvapen och andra massförstörelsevapen är s.k. konsulär vaksamhet. Sverige har både rättsligt bindande åtaganden beslutade av FN och EU, samt politiska åtaganden inom ramen för exportkontrollregimerna som syftar till att begränsa spridningen av känslig information och teknik. Ett sätt att sprida känslig information är genom kunskapsöverföring. Frågan aktualiseras vid prövning av antagning samt uppehållstillstånd för studier som rör sådan känslig information och teknik. Under 2014 fortsatte samarbetet mellan berörda myndigheter, som bl.a. syftar till en ökad medvetenhet kring spridningsrisker i fråga om känsliga högskoleutbildningar eller forskningssamarbeten.

3.3 Samarbetet inom EU om produkter med dubbla användningsområden

Exportkontrollregimerna och EU

Arbetet inom EU på området exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden (PDA-produkter), är nära förbundet med det internationella arbete som utförs inom exportkontrollregimerna. Inom EU sker samordningen närmast i rådsarbetsgrupperna Council Working Group on Non-proliferation (Conop), som hanterar icke-spridningsfrågor generellt, och i Working Party on Dual-use Goods (WPDU) som bl.a. arbetar med policyfrågor samt uppdatering av den kontrollista med PDA-produkter som faller under rådets förordning (EG) nr 428/2009 (PDA-förordningen). I det följande behandlas arbetet i WPDU.

Enligt EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen ska medlemsstaterna arbeta för att bli en ledande samarbetspartner när det gäller exportkontrollregimerna, bl.a. genom samordning av EU:s ståndpunkter inom regimerna. EU:s uppfattning är sedan länge att alla EU:s medlemsstater ska erbjudas medlemskap i alla exportkontrollregimerna. Huvudskälet är strävan att upprätthålla en för alla EU-länder harmoniserad och effektiv nationell exportkontroll baserad på regimernas kontrollistor, riktlinjer för exportkontroll och informationsutbyte om spridningsrisker. EU-området utgör en gemensam marknad för de allra flesta produkter med dubbla användningsområden. Handeln inom EU ses i dessa sammanhang inte som export. Däremot utgör utförsel av varor och teknologi till tredje land export. Därmed är EU:s medlemsländer beroende av varandras exportkontrollsystem. Även av detta skäl får medlemskapsfrågan i exportkontrollregimerna en viktig dimension.

Genom beslut i Nuclear Suppliers Group (NSG) och Australiengruppen (AG) är samtliga EU-länder numera medlemmar i dessa regimer. I Missilteknologikontrollregimen (MTCR) har motsvarande beslut ännu inte fattats beträffande Cypern, Estland, Kroatien, Lettland, Litauen, Malta, Slovakien, Slovenien och Rumänien. För Wassenaararrangemanget (WA) gäller detsamma för Cypern.

Årets arbete med kontrollistorna

De förändringar som görs i regimernas kontrollistor under året lyfts in i bilaga I till den ovan nämnda rådsförordningen och blir därmed juridiskt bindande för EU:s medlemsstater. I enlighet med sina delegerade befogenheter (Förordning (EU) nr 599/2014), fattade kommissionen den 22 oktober 2014 beslut om uppdatering av bilaga I, i enlighet med de ändringar som beslutats i exportkontrollregimerna (C (2014)7567). Ändringarna trädde i kraft vid årsskiftet.

Arbetet inom WPDU

Verksamheten inom WPDU under år 2014 har dominerats av den pågående översynen av EU:s exportkontrollregelverk för PDA. I april presenterade kommissionen ett meddelande (KOM(2014)244) med alternativ för hur systemet kan utvecklas och stärkas för att möta nya hot och spridningsrisker, teknikutveckling och förändrade handelsmönster, öka harmoniseringen inom EU samt säkra EU:s externa konkurrenskraft. Rådet antog 21 november rådsslutsatser, i syfte att ge övergripande vägledning i det fortsatta arbetet (15926/14). Kommissionen avser att presentera konkreta lagstiftningsförslag och förslag till andra åtgärder under 2016.

Arbetet inom koordinationsgruppen (artikel 23)

Verksamheten inom koordinationsgruppen syftar till att samordna tillämpningen av förordningen. Under året har en ny undergrupp etablerats, i syfte att titta specifikt på övervakningsteknologier och analysera behovet av nya kontroller.

3.4 FN:s säkerhetsråds resolution 1540 och Proliferation Security Initiative (PSI)

FN:s säkerhetsråd antog i april 2004 resolution 1540. Med stöd av kapitel VII i FN-stadgan fastställer resolutionen genom bindande beslut skyldigheter för alla FN:s medlemsstater att förhindra icke-statliga aktörer (terrorister) från att få tillgång till massförstörelsevapen och deras vapenbärare samt produkter med koppling till sådana vapen. Det fastslås bl.a. att alla stater ska inrätta en effektiv nationell kontroll av export, transittrafik, omlastningar och vidareexport. Resolutionen innehåller även bestämmelser om bistånd till andra länder för genomförandet av de åtgärder som den förpliktar.

Genom resolution 1540 fattades också beslut om att inrätta en kommitté med uppgift att rapportera till säkerhetsrådet om genomförandet av resolutionen. FN:s medlemsländer uppmanas att rapportera till kommittén om åtgärder som de vidtagit för att genomföra resolutionen. Mandatet för 1540-kommittén har förlängts i april 2011 och den nya mandatperioden löper till april 2021.

Under året har ett arbete inletts för att uppdatera Sveriges rapportering om genomförandet av resolution 1540.

En internationell verksamhet som har beröringspunkter med, och är delvis överlappande med resolution 1540, är Proliferation Security Initiative (PSI). EU och Sverige stöder detta initiativ som syftar till att, inom ramen för folkkrätten och nationell rätt stärka det internationella samarbetet och att bättre kunna förhindra transporter till obehöriga mottagare av massförstörelsevapen och insatsvaror till sådana. Det nationella arbetet med att upprätthålla nödvändig beredskap och agera i ett akut ärende är fördelat mellan berörda myndigheter i enlighet med ordinarie ansvarsprinciper.

4 Ansvariga myndigheter

4.1 Inspektionen för strategiska produkter

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) är förvaltningsmyndighet för ärenden och tillsyn enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel och lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, i det senare fallet om inte någon annan myndighet har detta till uppgift. Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) har sådant ansvar när det gäller särskilt känsliga kärntekniska produkter.

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) och Försvarets radioanstalt (FRA) bistår ISP med teknisk specialistkompetens och bl.a. Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (Must), Säkerhetspolisen (Säpo) och FRA bistår ISP med information. ISP har även ett etablerat samarbete med Tullverket. Vissa av ISP:s tillsynsbesök genomförs som gemensamma tillsynsbesök med Tullverket och myndigheterna utbyter även information om utförseltillstånd.

Genom regeringsbeslut har ISP utsetts att som s.k. behörig myndighet fullgöra vissa angivna uppgifter enligt rådsförordningar om sanktioner som beslutats av Europeiska unionen. ISP har också vissa tillsynsuppgifter i förhållande till särskilda förbudsföreskrifter som regeringen meddelat med stöd av lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner.

ISP, som är nationell myndighet under 1992 års konvention om förbud mot kemiska vapen (CWC), utför de uppgifter som följer av lagen (1994:118) om inspektioner enligt denna konvention. Den verksamheten hos ISP behandlas inte i denna skrivelse.

ISP är tillståndsmyndighet från 30 september 2013 för ärenden enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 258/2012 av den 14 mars 2012 som reglerar tillstånd att exportera civila skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition utanför EU samt vissa import- och transiteringsåtgärder.

Myndighetens uppgifter framgår av förordningen (2010:1101) med instruktion för Inspektionen för strategiska produkter. Instruktionen har under 2014 ändrats med anledning av Sveriges tillträde till FN:s vapenhandelsfördrag.

Kontakter med företagen

ISP har löpande kontakter med de företag som berörs av kontrollverksamheten. Företagens skyldigheter regleras i lagen om krigsmateriel och i förordningen om krigsmateriel. När det gäller krigsmateriel ska företagen på regelbunden basis till ISP redovisa den marknadsföring som de har bedrivit utomlands. Dessa rapporter ligger till grund för ISP:s återkommande genomgångar med företagen om deras exportplaner. ISP kan lämna positiva eller negativa s.k. förhandsbesked till företagen avseende känsliga eller tidigare oprövade destinationer.

Förutom att fatta beslut i utförelseärenden granskar ISP de underrättelser som tillverkare av krigsmateriel är skyldiga att lämna senast fyra veckor innan ett anbud lämnas eller ett avtal ingås om export av, eller annan utlandssamverkan om, krigsmateriel. ISP har i detta skede möjlighet att meddela förbud mot att den förannmälda åtgärden genomförs. Slutligen ska de krigsmaterielexporterande företagen rapportera om de leveranser som genomförts med stöd av lämnade tillstånd.

Till skillnad från krigsmateriel krävs enligt exportkontrolllagstiftningen inget tillstånd för att tillverka PDA-produkter. Vidare krävs som huvudregel inte tillstånd för försäljning inom EU (tillstånd krävs endast för s.k. bilaga IV-produkter). Den kontrollista som gäller enligt rådets förordning (EG) nr 428/2009 (PDA-förordningen) anger vilka produktområden som omfattas av tillståndskrav för export utanför EU. Vid klassificering huruvida en produkt är att betrakta som PDA-produkt eller inte, är det i första hand företagen som ska klassificera sina produkter. När ett företag är osäkert på om dess produkt omfattas av kontroll eller inte kan företaget lämna in en produktförfrågan till ISP. Mot denna bakgrund ser ISP:s kontakter med PDA-företag annorlunda ut än vad som gäller krigsmateriel. Med undantag för ett fåtal företag möter ISP PDA-företagen mer på ad hoc-basis.

I sin tillsynsroll genomför ISP tillsynsbesök hos företag för att följa upp deras interna exportkontrollorganisation. Under år 2014 genomförde ISP 15 tillsynsbesök.

Finansiering

Regler om ISP:s finansiering framgår av regeringens förordning (2008:889) om finansiering av verksamheten vid Inspektionen för strategiska produkter. En stor del av myndighetens verksamhet avgiftsfinansieras. Förordningen föreskriver att kretsen av avgiftsskyldiga fördelas på tre avgiftskollektiv: krigsmateriel, produkter med dubbla användningsområden och produkter enligt lagen om inspektioner enligt FN:s konvention om förbud mot kemiska vapen.

När ISP genom förordningen (2013:707) om kontroll av vissa skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition fick till uppgift att pröva ärenden om exporttillstånd enligt förordningen (EU) nr 258/2012, gavs ISP också rätt att ta ut avgifter för prövning av ansökningarna.

Delar av ISP:s internationella verksamhet och arbete avseende internationella sanktioner anslagsfinansieras via Utrikesdepartementet.

ISP:s tjänsteexport ska i huvudsak finansieras av någon annan part än ISP.

Exportkontrollrådet (EKR)

Riksdagen beslutade år 1984, på grundval av prop. 1984/85:82 om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport, att en rådgivande nämnd i krigsmaterielfrågor skulle inrättas. Regeringen ombildade nämnden till Exportkontrollrådet (EKR) i samband med inrättandet av ISP år 1996. Regler för rådets sammansättning och verksamhet finns i ISP:s instruktion. Samtliga riksdagspartier är representerade i EKR. ISP:s generaldirektör är dess ordförande. En lista över rådets ledamöter under år 2014 finns nedan.

ISP:s generaldirektör ansvarar för urvalet av ärenden som görs till föremål för samråd med Exportkontrollrådet. Ofta sker samråd innan förhandsbesked lämnas till ett företag. Därutöver ska generaldirektören samråda med rådet innan ISP lämnar över ett ärende till regeringen för dess prövning enligt lagen om krigsmateriel eller enligt lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd.

Vid EKR:s sammanträden redovisar Utrikesdepartementet bedömningar av de köparländer som är aktuella. Försvarsdepartementet medverkar med bedömningar om ärendenas försvarspolitiska betydelse. Generaldirektören kan även kalla andra experter. En uppgift för rådet är att lämna synpunkter avseende tilltänkt export med utgångspunkt i de svenska riktlinjerna, EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport samt FN:s vapenhandelsfördrag, till ytterligare vägledning för ISP.

Ledamöterna ges full insyn i handläggningen av utförselärenden. Generaldirektören redovisar fortlöpande samtliga utförselbeslut avseende export, liksom även beslutade förhandsbesked som inte tidigare redovisats i EKR och ärenden beslutade efter riktlinjepraxis (anbudsunderrättelser och samarbetsavtal). Från och med 2005 har ISP

även redovisat samtliga beredningsärenden avseende produkter med dubbla användningsområden i EKR. Skr. 2014/15:114

Sammantaget säkerställer detta system en parlamentarisk insyn i tillämpningen av exportkontrollregelverket.

Avsikten med det svenska systemet, som vid en internationell jämförelse är unikt på så sätt att företrädare för de politiska partierna i förväg får tillfälle att diskutera tänkbara exportaffärer, är att skapa en bred förankring av exportkontrollpolitiken och främja kontinuitet i den förda politiken. Till skillnad från flera andra länder, behandlas ärenden i Exportkontrollrådet på ett tidigt stadium innan en konkret affär blir aktuell. Eftersom det skulle vara kommersiellt skadligt för exportföretagen om deras avsikter blev kända innan en affär kommit till stånd, är diskussionerna i rådet inte offentliga. De bedömningar som görs av enskilda länder omfattas normalt av utrikessekretess.

Exportkontrollrådet ersätter inte Utrikesnämnden i sådana ärenden som regeringen enligt regeringsformen ska överlägga med Utrikesnämnden om. Under 2014 höll Exportkontrollrådet åtta sammanträden.

År 2011 beslutade regeringen att förordna nedanstående personer att vara ledamöter i Exportkontrollrådet. Ledamöternas förordnande löpte ut vid utgången av 2014:

riksdagsledamoten Torbjörn Björlund (V)
riksdagsledamoten Carina Adolfsson Elgestam (S)
riksdagsledamoten Annicka Engblom (M)
riksdagsledamoten Mikael Jansson (SD)
riksdagsledamoten Lars Johansson (S)
riksdagsledamoten Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)
riksdagsledamoten Kerstin Lundgren (C)
riksdagsledamoten Valter Mutt (MP)
riksdagsledamoten Caroline Szyber (KD)
tidigare riksdagsledamoten Göran Lennmarker (M)
tidigare riksdagsledamoten Lennart Rohdin (FP)
tidigare riksdagsledamoten Tone Tingsgård (S)

Samverkansrådet (SVR)

För samverkan mellan myndigheter i icke-spridningsfrågor är ett samverkansråd knutet till ISP. Det består av generaldirektören samt ledamöter från de samverkande myndigheter som ISP utser. Samverkansrådet har inte sammanträtt under 2014.

Det teknisk-vetenskapliga rådet (TVR)

För att bistå ISP:s generaldirektör i frågor med beredningen av ärenden som rör klassificering av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden är ett teknisk-vetenskapligt råd knutet till inspektionen. Det består av företrädare för institutioner med överblick över teknologins tillämpning på civila respektive militära områden. Det teknisk-vetenskapliga rådet höll under 2014 ett möte.

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) är, enligt förordningen (2008:452) med instruktion till Strålsäkerhetsmyndigheten, förvaltningsmyndighet för frågor om skydd av människors hälsa och miljön mot skadlig verkan av joniserande och icke-joniserande strålning, frågor om säkerhet och fysiskt skydd i kärnteknisk och annan verksamhet med strålning samt frågor om nukleär icke-spridning.

SSM:s uppgifter inom icke-spridning i samband med export av kärnämne och kärntekniska produkter anges i denna förordning, samt i förordningen (2000:1217) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Av denna framgår att SSM beslutar om tillstånd för export till ett land utanför EU och för överföring inom EU av kärnämne och kärntekniska produkter, förutom i vissa specifika fall, definierade i förordningen, där regeringen är beslutande organ. Produkterna är specificerade i bilaga I, kategori 0, och i bilaga IV, till förordning (EG) nr 428/2009. SSM är även nationell tillsynsmyndighet vad gäller efterlevnaden av dessa bestämmelser.

SSM är utsedd genom regeringsbeslut att vara behörig myndighet och fullgöra uppgifter avseende tillståndsprövning kopplat till rådets förordning (EU) nr 267/2012 om restriktiva åtgärder mot Iran samt rådets förordning (EG) nr 329/2007 om restriktiva åtgärder mot Nordkorea.

Inom området nukleär icke-spridning är SSM också enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet nationell tillsynsmyndighet för att svensk kärnteknisk verksamhet bedrivs på sådant sätt att den uppfyller de förpliktelser som följer av Sveriges internationella överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen. SSM är även nationell kontaktpunkt för IAEA:s databas för olovlig handel och annan otillåten hantering av kärnämnen och radioaktiva ämnen.

SSM samarbetar med andra myndigheter i exportkontrollfrågor, framför allt Inspektionen för strategiska produkter (ISP) och Tullverket. SSM får också stöd med teknisk specialistkompetens från Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), men har själv en hög specialkompetens inom det kärntekniska området.

Kontroll av kärnteknisk export

Kärnämne (uran, plutonium och torium) och kärntekniska produkter klassas som PDA-produkter och export är därför reglerad i förordning (EG) nr 428/2009. Export ut ur EU kräver tillstånd men EU:s generella exporttillstånd gäller inte för dessa produkter. Därutöver, för flera produkter, däribland särskilt känsligt kärnämne och kärnteknisk utrustning, krävs tillstånd även för överföringar inom EU.

Vid en ansökan om tillstånd till export av kärnbränsle prövar SSM parallellt frågan om eventuell överlåtelse av kärnämnet enligt lagen (1984:3) och förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet. För använt kärnbränsle granskar SSM även frågan om hur materialet slutligt ska tas om hand. I fråga om använt kärnbränsle som härrör från en kärnteknisk verksamhet i Sverige ska ansökan bl.a. innehålla en försäkran att den som för ut materialet kommer att återta materialet, om det inte kan tas om hand på avsett sätt. SSM beslutar därutöver om

transporten av kärnämne i syfte att förhindra radiologiska olyckor och för att tillse att adekvat fysiskt skydd finns.

De villkor som ställs vid beslut om exporttillstånd utgår från de riktlinjer som överenskommits inom Nuclear Suppliers Group (NSG). Däri ingår att inhämta vissa angivna försäkringar från mottagarlandets regering, innan ett exporttillstånd kan beviljas. Försäkringen ska avse att produkterna är för fredlig användning, att IAEA har full kontrollrätt i landet, samt att kärnämne i landet har adekvat fysiskt skydd. Därutöver ska det garanteras att vidareexport inte kommer att ske utan motsvarande försäkringar. SSM gör detta vid upprepade affärer med ett land. SSM har i uppdrag att å regeringens vägnar inhämta försäkringen från det mottagande landets regering vid kärnteknisk export, samt att utforma och avlämna Sveriges regeringsförsäkring till det exporterande landets regering vid import av sådant material. Vid en första affär inhämtar dock Utrikesdepartementet försäkringen vid export eller avger försäkringen vid import.

EU:s samtliga medlemsländer har anslutit sig till fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen (Euratomfördraget) vars syfte bl.a. är att upprätta en gemensam marknad för speciella material och utrustning inom kärnenergiområdet och att garantera att kärnämne inte används för andra ändamål än vad det är avsett för. Samtliga EU:s medlemsländer har också anslutit sig till Icke-spridningsavtalet (NPT) och har slutit kontrollavtal med IAEA med tillhörande tilläggsprotokoll. Regeringen anser att det tillståndsförfarande som finns för handel inom EU enligt rådets förordning (EG) nr 428/2009 och medlemsländernas åtaganden inom ramen för Euratom i normalfallet ger tillräcklig säkerhet vid överföringar av kärnämne och kärntekniska produkter mellan EU-stater och är i överensstämmelse med NSG:s riktlinjer.

EU har inom ramen för Euratomfördraget rätt att ingå avtal med tredjeland. Bilateral avtal om kärnenergens fredliga användning har ingåtts mellan EU och Australien, Japan, Kanada, Ukraina, USA, respektive Uzbekistan. Ett motsvarande avtal mellan EU och Sydafrika förväntas träda i kraft 2015.

Samtliga medlemsländer i EU har förbundit sig att till IAEA rapportera all utförelse av kärnämne och kärnteknisk utrustning, enligt Tilläggsprotokollet till kontrollavtalet med IAEA, för Sveriges del INFCIRC/193/Add.8. För Sverige innebär det att EU-kommissionen, via sin säkerhetskontroll under Euratomfördraget, rapporterar all utförelse av kärnämne till IAEA och att SSM rapporterar all utförelse av kärnteknisk utrustning till IAEA. För denna rapportering krävs (till skillnad från övriga PDA-produkter) anmälan till SSM om utförd export av kärntekniska produkter förtecknade i bilaga I, kategori 0, av rådets förordning (EG) nr 428/2009.

Under år 2014 hanterade SSM 43 exportansökningar. Dessa utgjordes till ungefär en fjärdedel av kärnämne och till ungefär hälften av zirkoniumkomponenter, styrstavar och andra produkter för användning i kärnreaktor. Uppgifter om SSM:s beviljade exporttillstånd återfinns i bilaga 2, tabell 5.

SSM har utefter behov kontakter med de företag som berörs av kontrollverksamheten. I sin tillsynsroll genomför SSM besök hos företag

Skr. 2014/15:114 för att se till att dessa är medvetna om och uppfyller de krav som ställs på företagen vid överföring inom EU eller export ut ur EU av PDA-produkter. Under 2014 genomfördes två tillsynsbesök.

5 Statistik och begrepp

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) följer kontinuerligt marknadsföring och export av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden och förser regeringen med det statistiska underlaget för redovisningen av den svenska exporten av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

De företag som har tillstånd att tillverka och tillhandahålla krigsmateriel – för närvarande ca 130 varav 54 företag har exporterat under 2014 – är skyldiga att lämna redovisningar i olika hänseenden till ISP.

Redovisningen av den svenska krigsmaterielexporten under år 2014 finns i bilaga 1. Statistik visas även från de senaste åren, eftersom enstaka försäljningar och leveranser av större system kan orsaka kraftiga svängningar i den årliga statistiken. Uppgifterna i skrivelsen baseras på lagstadgad årlig rapportering från de krigsmaterielexporterande företagen och myndigheter för år 2014 som sammanställts av ISP.

SSM följer den kärntekniska utvecklingen i Sverige och bidrar med statistiskt underlag till regeringen om export av kärntekniska produkter med dubbla användningsområden. Redovisningen finns i bilaga 2.

Kategorier av krigsmateriel

Efter genomförandet av direktiv 2009/43/EG om förenkling av villkoren för överföring av försvarsrelaterade produkter inom gemenskapen är den svenska krigsmaterieförteckningen numera likalydande med EU:s militära lista, med tre nationella tillägg (kärnladdningar, fortifikatoriska anläggningar och vissa kemiska stridsmedel). I EU:s militära lista görs ingen uppdelning mellan krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK). Den svenska krigsmaterieförteckningen är därför också kompletterad med en uppdelning på KS och ÖK. I skrivelsen redovisas uppdelningen både på KS/ÖK samt krigsmaterieförteckningens beteckningar (ML) och nationella tillägg (NL) i förekommande fall. Kategorin krigsmateriel för strid omfattar materiel med förstörelsebringande verkan inklusive sikten för sådan materiel samt materiel för eldledning. Kategorin övrig krigsmateriel omfattar delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som inte har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

När det i en tabell anges att utförseltillstånd beviljats eller export skett inom en viss kategori innebär detta att en eller flera av kategorins produkter avses, eller delkomponenter till dessa. Det betyder dock inte att utförseltillstånd har beviljats för eller export skett av samtliga produkter inom varje materielkategori.

Det bör även observeras att EU:s militära lista innehåller ett antal kategorier som inte tidigare har varit under kontroll. Den årsvisa statistiken är därför inte fullt jämförbar.

Faktiska leveranser

Utförselstatistiken från ISP grundar sig på exportföretagens och myndigheternas lagstadgade redovisning av det fakturerade värdet av levererad materiel och tekniskt bistånd.

Förändringar från ett år till ett annat i den statistik som redovisas ger i sig inte underlag för en mer långsiktig bedömning av utvecklingstendenser. En enstaka större leverans ett år kan som nämnts medföra kraftiga utslag i statistiken.

Den svenska krigsmaterielexporten redovisas även i den allmänna utrikeshandelsstatistiken, som grundas på Tullverkets uppgifter till Statistiska centralbyrån (SCB). Statistiken från SCB skiljer sig dock från den som redovisas av ISP. I SCB:s statistik, som redovisas under rubriken Vapen och ammunition, ingår både produkter som klassificeras som krigsmateriel och civila produkter. Militära flygplan, fordon och fartyg redovisas under andra rubriker. Vidare omfattar SCB:s statistik produkter som passerat gränsen för reparationer i Sverige eller i utlandet. I ISP:s statistik redovisas dessa inte som export för försäljning. SCB:s siffror är således inte jämförbara med ISP:s statistik och redovisas inte i denna skrivelse.

Följdleveranser

Det kan ibland vara av intresse att närmare studera hur stor andel av utförseltillstånden för försäljning till ett visst land som avser s.k. följdleveranser. I statistikredovisningen lämnas en sådan redogörelse för länder utanför EU/OECD. Där redovisas också vilken typ av materiel som omfattas av nya tillstånd.

Leasing

Svensk försvarsindustri och Försvarets materielverk (FMV) samt Försvarexportmyndigheten (FXM), har under de senaste åren alltmer kommit att sluta olika former av leasingavtal med utländska kunder. Bakgrunden till detta kan sökas i den internationella utveckling där internationella operationer ofta innebär omedelbara operativa behov av materiel där normala upphandlingsformer avseende köp inte klarar kraven tidsmässigt.

Modern materiel tillverkad för det svenska försvaret har också blivit tillgänglig för andra länder som ett resultat av den minskade organisationen samt den förändrade hotbilden utan omedelbara hot mot Sverige. Ett exempel är den leasing som genomfördes till Storbritannien, Kanada samt Italien av artillerilokaliseringsradar.

Under år 2005 levererade FMV 14 JAS 39 Gripen till Tjeckien som ett resultat av det leasingavtal för perioden 2005–2015 som slöts mellan Sverige och Tjeckien år 2004. I maj 2014 omförhandlade och förlängde Försvarexportmyndigheten detta avtal till 2017.

Under 2007 slutlevererade FMV 14 JAS 39 Gripen till Ungern. Leasingavtalet med Ungern avseende JAS 39 Gripen omförhandlades i januari 2012 med en förlängning till år 2026 då avtalet övergår i köp.

Under 2014 inkom inga ärenden och inga tillstånd beviljades.

I nuläget inkluderas inte leasingavtal med utländska kunder i underlaget för exportstatistik.

Upplåtelse av tillverkningsrätt, samarbete m.m.

Under 2014 har 4 tillstånd lämnats för upplåtelse av tillverkningsrätt avseende krigsmateriel utanför Sverige.

Vidare har under samma år 29 samarbetsavtal om tillhandahållande av tekniskt bistånd, gemensam utveckling eller produktion granskats och godkänts. Prövningen av ärenden som rör upplåtelse av tillverkningsrätt och samarbete med utländsk part sker, oavsett materieltyp, med de strängare kriterier som gäller för export av krigsmateriel för strid, eftersom sådant samarbete i regel medför en mer långsiktig bindning än regelrätt export. Sådana avtals omfattning, deras utsträckning i tiden, vidareexportklausuler m.m. granskas då i detalj.

Regeringen har med stöd av lagen (1992:1300) om krigsmateriel föreskrivit en skyldighet att, för den som har upplåtit tillverkningsrätt avseende krigsmateriel till någon i utlandet eller som ingått avtal om samarbete med någon i utlandet, årligen redovisa om avtalen fortfarande är i kraft, om tillverkning eller annat samarbete alltjämt förekommer samt hur samarbetet bedrivs. Under 2014 har 7 företag redovisat ägande i 76 utländska rättssubjekt i 35 länder. 9 företag har redovisat 67 upplåtna tillverkningsrätter i 35 länder. Under 2014 har 4 tillstånd beviljats till 4 länder. 12 företag och 1 myndighet redovisade sammanlagt 78 samarbetsavtal i 19 länder samt 3 organisationer. Under 2014 har 29 tillstånd beviljats till 14 länder samt 2 organisationer.

Militärt inriktad utbildning

Militärt inriktad utbildning av utländska medborgare får enligt lagen om krigsmateriel inte bedrivas inom eller utom landet utan tillstånd av ISP. Förbudet gäller inte utbildning som är knuten till försäljning av krigsmateriel som man fått utförelsetillstånd för.

Inget tillstånd för militärt inriktad utbildning utfärdades under år 2014.

Export av krigsmateriel

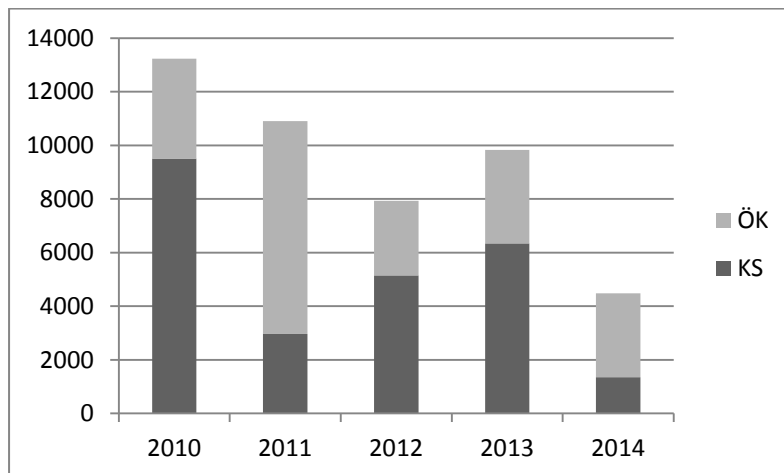
Tabell 1. Antal inkomna ärenden m.m. rörande export av krigsmateriel

Ärendetyp	2012	2013	2014
Förhandsbesked	19	19	39
Anbudsärenden	275	313	254
Utförelstillstånd	1244	1247	1043

Tabell 2. Värdet av beviljade utförelstillstånd under 2010–2014 uppdelat på krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK)

År	Värde i löpande priser, mnkr			Förändring i procent		
	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK
2010	13 228	9 501	3 727	+19	+123	-46
2011	10 898	2 960	7 937	-18	-69	+113
2012	7 936	5 147	2 789	-27	+74	-65
2013	9829	6339	3490	+24	+23	+25
2014	4481	1349	3132	-54	-78	-10

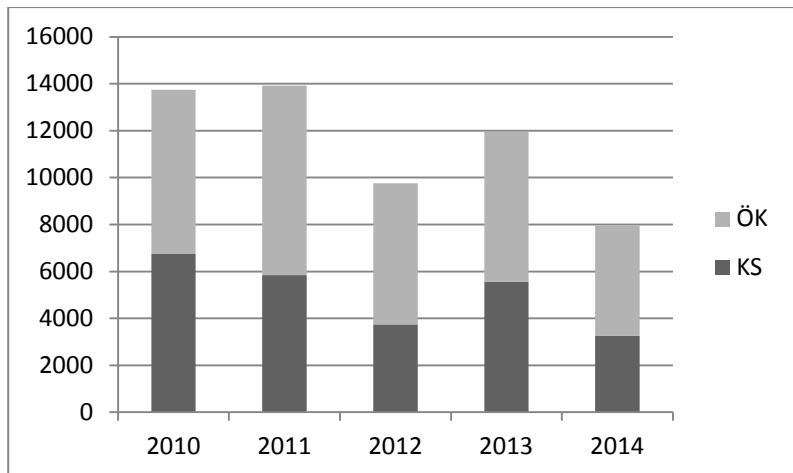
Tabell 3. Värdet av utförelstillstånd uppdelat på krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK) 2010–2014 (mnkr)

Tabell 4. Faktisk krigsmaterielexport 2010–2014 jämförd med total varuexport

År	Sveriges totala varuexport (löpande priser) mnkr	Krigsmaterielexport						
		Andel av varuexp. %	Löpande priser, mnkr			Förändring i Procent		
			Total	KS	ÖK	Total	KS	ÖK
2010	1 138 900	1,21	13745	6747	6998	+1	-7	+12
2011	1 212 600	1,15	13914	5840	8074	+1	-13	+15
2012	1 170 100	0,83	9760	3746	6014	-30	-35	-25
2013	1 090 500	1,10	11942	5554	6388	+22	+48	+6
2014	1 129 900	0,70	7958	3258	4700	-33	-41	-26

Tabell 5. Faktisk krigsmaterielexport 2010-2014 (mnkr)

Tabell 6. Kategorier av försvarsrelaterade produkter

EU ML	KS klassade produkter (övriga är ÖK)	Omfattning i stort av vapenkategori
1	ML 1 a utom revolverar och pistoler samt vapen utformade för jakt och sportskytte. Slutstycken, eldrör (pipor), mantlar och lådor. ML 1c	Slätborrade vapen med en kaliber som understiger 20 mm, andra vapen och automatvapen med en kaliber på högst 12,7 mm (0,50 tum) samt tillbehör, enligt följande, och särskilt utformade komponenter för dessa vapen.
2	ML 2 a utom signatordämpande anordningar. Eldrör, mekanismer, markplattor och rekylhäminrättningar. ML 2d	Slätborrade vapen med en kaliber på minst 20 mm, andra vapen eller utrustning med en kaliber som överstiger 12,7 mm (0,50 tum), kastare samt tillbehör, enligt följande, liksom särskilt utformade komponenter för dessa vapen.
3	ML 3 a utom rök, lys och övningsammunition samt ammunition med expanderande kula av typ som används för jakt eller sportskytte. Projektiler, granatkroppar, målsökare och stridsdelar.	Ammunition och temperingsdon enligt följande samt särskilt utformade komponenter för sådana.
4	ML 4 a utom rökbehållare, patroner och simulatorer. Målsökare, stridsdelar, tändrör, zonrör, motorer, styrsystem, eldrör och lavetter. ML 4 b. Endast aktivering, avfiring, läggning, detonering samt avlossning av KS definierad utrustning.	Bomber, torpeder, raketer, missiler, andra anordningar och laddningar med sprängverkan samt tillhörande utrustning och tillbehör, enligt följande, och särskilt utformade komponenter för sådana.
5	ML 5 a) ML 5 b endast målfångnings, målangivnings- samt målföljningssystem.	Eldlednings-, övervaknings- och varningsutrustning samt relaterade system, utrustning för försök och skottställning samt motmedelsutrustning, enligt följande, som utformats särskilt för militär användning samt komponenter och tillbehör som utformats särskilt för dessa.
6	ML 6 a med begränsning till not 1 a) och b)	Markfordon och komponenter.
7	ML 7 a), b) och e)	Kemiska eller biologiska toxiska agens, "agens för kravallhantering", radioaktiva material, tillhörande utrustning, komponenter och material.

EU ML	KS klassade produkter (övriga är ÖK)	Omfattning i stort av vapenkategori
8	ML 8 a), b) och c)	"Energetiska material", och besläktade substanser.
9	ML 9 a) 1, 2a) och b)	Krigsfartyg (ytfartyg eller undervattensfarkoster), särskild marin krigsmateriel, tillbehör, komponenter och andra ytfartyg.
10	ML 10 a) stridsflygplan samt c) UAV med beväpning	"Luftfartyg", "lättare än luftfarkoster", "obemannade luftfartyg" ("UAV"), flygmotorer och utrustning för "luftfartyg", tillhörande utrustning samt komponenter, enligt följande, som särskilt utformats för militär användning.
11		Elektronisk utrustning, "rymdfarkoster" och komponenter som inte anges på något annat ställe i EU:s gemensamma militära förteckning.
12	ML 12 a)	Höghastighetsvapen med kinetisk energi och tillhörande utrustning, enligt följande, samt komponenter som utformats särskilt för dessa vapen.
13		Pansar- eller skyddsutrustning, konstruktioner och komponenter.
14		"Specialiserad utrustning för militär utbildning" eller för simulering av militära scenarion, simulatorer som särskilt utformats för att träna användningen av skjutvapen eller vapen enligt ML1 eller ML2 och särskilt utformade komponenter och tillbehör för dessa.
15		Bild- eller motmedelsutrustning, enligt följande, som utformats särskilt för militär användning, och särskilt utformade komponenter och tillbehör för denna.
16		Smidesstycken, gjutstycken och andra obearbetade produkter vars användning i en produkt som omfattas av förteckningen går att identifiera genom materialets beståndsdelar, form eller funktion, och som utformats särskilt för någon produkt som omfattas av ML1–4, ML6, ML9,

EU ML	KS klassade produkter (övriga är ÖK)	Omfattning i stort av vapenkategori
		ML10, ML12 eller ML19.
17		Övrig utrustning, material och "bibliotek", enligt följande, samt komponenter som utformats särskilt för dessa.
18		Utrustning och komponenter för framställning av produkter.
19	ML 19 a), b), c) och f)	Vapensystem baserade på riktad energi (DEW), därtill hörande utrustning eller motmedelsutrustning och testmodeller, enligt följande, och särskilt utformade komponenter för dessa.
20		Kryogen och "supraledande" utrustning, enligt följande, och särskilt utformade komponenter och tillbehör för sådan.
21		"Programvara".
22		"Teknik".

Tabell 7. Utförelstillstånd och faktisk export under år 2014 fördelade på mottagarländer och produktkategorier (mnr)

Faktisk export av ammunition (ÖK) för civila skjutvapen till mottagare utanför EU framgår av tabell 17.

Region/ Land	Beviljade utförelstillstånd			Faktisk export	
	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori av beviljad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av tillstånden i mnr	Huvudkategori av exporterad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av exporten i mnr
EU					
Belgien	14	1,2,3,5,8,13	36	1,2,3,5,8	22
Bulgarien	2	3,13	3	3	0,7
Danmark	12	1,3,5,6,8,13	49	1,3,5,6,8,17,21,22	140
Cypern	1	13	∞	-	-
Estland	7	3,5,8,13,17	11	3,5,17	8
Finland	35	2,3,5,6,8,13,17	295	2,3,4,5,6,8,10,13,14,17,18	260
Frankrike	22	1,2,3,6,8,10,11,13	118	1,2,3,5,6,8,10,11,15,22	453
Grekland	1	13	∞	13,22	49
Irland	2	4,5,13,14	42	-	-
Italien	9	1,3,4,5,6,11,13,14	62	3,5,6,8,11,14,17,22	97
Kroatien	3	3,5,13	3	3,22	0,3
Lettland	2	3,13	4	3	1
Litauen	5	2,3,4,13,18,22	74	2,3,6	4
Luxemburg	1	13	0,2	6,13	0,4
Malta	2	1,13	0,05	-	-
Nederländerna	8	1,3,5,6,7,13,17	1,3	1,3,5,6,7,17,22	176
Nya Kaledonien, Fr	-	-	-	-	-
Polen	9	2,3,5,8,13,22	52	2,3,4,5,8,10	27
Portugal	5	2,3,9,10,13	12	2,3,10	11
Rumänien	2	3,13	2	3	0,2
Slovakien	2	3,13	8	3	1
Slovenien	2	3,13	2	3,14	0,3
Spanien	15	3,5,6,8,10,11,13	102	3,5,6,8,10,11	28
Storbritannien	27	1,3,5,6,7,8,10,13,17,18	227	1,3,4,5,6,7,8,10,11,14,17,18,21,22	527
Tjeckien	10	3,4,8,13,14	82	3,4,5,8,14	7
Tyskland	54	3,4,5,6,7,8,13,14,17,22	367	2,3,4,5,6,7,8,10,11,13,14,17,21,22	402

Region/ Land	Beviljade utförelsetillstånd			Faktisk export	
	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori av beviljad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av tillstånden i mnkr	Huvudkategori av exporterad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av exporten i mnkr
Ungern	4	3,8,13,17	13,5	3,8	3
Österrike	5	3,6,8,13	17	2,3,6,8,10	9
Total	288	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,13,14,17,18,22	1583,05	1,2,3,4,5,6,7,8,10,11,13,14,15,17,18,21,22	2 227
Övriga Europa					
Andorra	-	-	-	-	-
Bosnien-Hercegovina	-	-	-	-	-
Georgien	-	-	-	-	-
Island	3	3,8,13	0,65	3,8	0,06
Liechtenstein	1	13	∞	-	-
Montenegro	1	7	0,1	7	0,1
Norge	56	1,3,5,6,7,8,13,17	164	1,2,3,4,5,6,7,8,10,14,15,17,21	1269
Ryssland	-	-	-	-	-
Schweiz	16	1,2,3,5,7,8,13,14,17	2	1,3,5,6,7,8,10,17	34
Turkiet	5	8,13,17	0,5	8,17	0,5
Ukraina	-	-	-	-	-
Total	49	1,2,3,5,6,7,8,13,14,17	167,2	1,2,3,4,5,6,7,8,10,14,15,17,21	1 304
Nordamerika					
Kanada	6	2,3,5,13,17	64	2,3,5,8,17,21,22	347
USA	49	1,2,3,5,8,11,13,14,17,18	662	1,2,3,5,8,10,11,14,17,21,22	1318
Total	55	1,2,3,5,8,11,13,14,17,18	726	1,2,3,5,8,10,11,14,17,21,22	1 665
Central-amerika/ Karibien					
Guatemala	-	-	-	-	-
Mexiko	4	1,2,9	249	1,2,9,22	25
Total	4	1,2,9	249	102,9,22	25
Sydamerika					
Argentina	3	5,13,14,21	1,6	2,5,14,21	10
Brasilien	12	1,2,3,4,5,13,14,18,21,22	472	1,2,4,5,14,21,22	79
Chile	3	2,3,13	8	3	7
Ecuador	-	-	-	-	-

Region/ Land	Beviljade utförseltillstånd			Faktisk export	
	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori av beviljad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av tillstånden i mnkr	Huvudkategori av exporterad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av exporten i mnkr
Paraguay	-	-	-	-	-
Peru	1	8	0,3	-	-
Uruguay	1	13	∞	-	-
Total	19	1,2,3,4,5,8,13,14,18,21,22	481,9	1,2,3,4,5,14,21,22	96
Nordostasien					
Japan	13	2,3,4,5,8,13	33	2,3,4,5,8,9,14	40
Republiken Korea	14	4,5,8,10,13,21	555	5,8,21,22	135
Total	27	2,3,4,5,8,10,13,21	588	2,3,4,5,8,9,14,21,22	175
Centralasien					
Kazakstan	-	-	-	-	-
Total	-	-	-	-	-
Sydostasien					
Brunei	2	2,3	14	2,3,22	15
Filippinerna	-	-	-	-	-
Indonesien	1	4	∞	2	0,3
Malaysia	1	5	2,5	2,5	9
Singapore	10	4,5,7,8,9,13,17,22	238	4,5,8,9,13,22	158
Thailand	7	2,3,21	36	2,3,5,10,14,21,22	532
Vietnam	-	-	-	-	-
Total	22	2,3,4,5,7,8,9,13,17,21,22	290,5	2,3,4,5,8,9,10,13,14,21,22	714
Sydasien					
Bangladesh	-	-	-	-	-
Indien	16	2,5,9,13,22	12	2,3,5,22	468
Pakistan	1	4	8,5	4,5,21	14
Total	17	2,4,5,9,13,22	20,5	2,3,4,5,21,22	483
Mellanöstern					
Bahrain	-	-	-	18	0,6
Egypten	-	-	-	-	-
Förenade Arabemiraten	17	5,6,10,13,15,21,22	180	5,6,13,15,21,22	40
Israel	-	-	-	-	-
Jordanien	-	-	-	-	-
Kuwait	-	-	-	-	-

Region/ Land	Beviljade utförelsetillstånd			Faktisk export	
	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori av beviljad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av tillstånden i mnkr	Huvudkategori av exporterad materiel (EU:s militära lista)	Värdet av exporten i mnkr
Oman	1	17	1	5,17	2
Qatar	1	14	0,2	14	0,2
Saudiarabien	2	5,21,22	6	3,5,10,11,21,22	338
Total	21	5,6,10,13,14,15,17,21,22	187,2	3,5,6,10,11,13,14,15,17,18,21,22	381
Nordafrika					
Algeriet	2	5,9,22	15,5	5,17,21,22	192
Marocko	-	-	-	-	-
Tunisien	-	-	-	-	-
Total	2	5,9,22	15,5	5,17,21,22	192
Afrika söder om Sahara					
Botswana	-	-	-	-	-
Kenya	-	-	-	-	-
Namibia	-	-	-	-	-
Nigeria	-	-	-	-	-
Sydafrika	16	3,5,10,13,14,17,21	44	1,5,8,10,13,14,17,21,22	167
Tanzania	-	-	-	-	-
Zambia	2	3	1	3	0,01
Total	18	3,5,10,13,14,17,21	45	1,3,5,8,10,13,14,17,21,22	167
Oceanien					
Australien	15	1,3,4,5,8,9,11,13,17,21	56	1,2,3,4,5,9,11,15,17,22	348
Nya Zeeland	10	1,2,3,13,14,21	71	2,3	3
Total	25	1,2,3,4,5,8,9,11,13,14,17,21	127	1,2,3,4,5,9,11,15,17,22	351
FN					
FN, Förenta Nationerna	-	-	-	7,13	0,06
Total	-	-	-	7,13	0,06
TOTALT	548	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,13,14,15,17,18,21,22	4480,9	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,13,14,15,17,18,21,22	7 779

Tabell 8a. Export av krigsmateriel 2012–2014 fördelad på länder och regioner uppdelad på KS och ÖK (mnkr)

Värden i miljoner kronor

Region /land	2012			2013			2014		
	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt
EU	931	1 980	2 911	843	1992	2835	607	1620	2227
Belgien	24	3	27	23	3	26	20	2	22
Bulgarien	-	1,5	1,5	-	1	1	0	0,7	0,7
Danmark	28	218	246	108	103	211	20	120	140
Estland	0,03	0,3	0,3	0,06	2	2	1,5	6,5	8
Finland	320	215	535	81	314	395	108	152	260
Frankrike	264	635	899	135	357	492	132	321	453
Grekland	-	-	-	0,3	4	4	0	49	49
Irland	-	36	36	-	9	9	-	-	-
Italien	5	104	109	124	90	214	14	83	97
Kroatien	Se Övr. Europa	Se Övr. Europa	Se Övr. Europa	-	1	1	0	0,3	0,3
Lettland	0,02	5	5	0,5	3,5	4	0,004	1	1
Litauen	0,005	1	1	-	1	1	0,007	4	4
Luxemburg	-	26	26	30	1	31	0	0,4	0,4
Malta	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neder- länderna	-	148	148	0,3	200	200	0,5	176	176
Nya Kaledonien,Fr	-	0,2	0,2	-	0,3	0,3	-	-	-
Polen	8,5	4	12,5	22	15	37	4	23	27
Portugal	-	1	1	-	1	1	9	2	11
Rumänien	-	0,5	0,5	-	0,4	0,4	0	0,2	0,2
Slovakien	-	1	1	1	1	2	0	1	1
Slovenien	0,003	0,6	0,6	-	1	1	0,003	0,3	0,3
Spanien	2	14	16	4	27,5	31,5	9	19	28
Storbritann- ien	189	239	428	217	388	605	233	294	527
Tjeckien	9	3	12	2	2	4	4	3	7
Tyskland	80,5	314	394	82,5	451	533,5	50	352	402
Ungern	0,6	2	3	0,5	2,5	3	0,3	3	3
Österrike	0,2	8	8	12	12	24	0,08	9	9
Övriga Europa	261	151	412	900	164	1064	1250	54	1304
Andorra	-	0,1	0,1	-	0,2	0,2	-	-	-
Island	0,04	0,2	0,3	-	0,3	0,3	0,06	0	0,06
Kroatien	0,0005	3	3	Se EU	Se EU	Se EU	Se EU	Se EU	Se EU

Region /land	2012			2013			2014		
	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt
Montenegro	-	-	-	-	0,06	0,06	0	0,1	0,1
Norge	261	74	335	900	61,5	961,5	1246	23	1269
Ryssland	-	15	15	-	13	13	-	-	-
Schweiz	0,4	44	44,5	-	67	67	4	30	34
Turkiet	-	13	13	1	20	21	0,2	0,3	0,5
Ukraina	-	1,5	1,5	-	0,5	0,5	-	-	-
Nordamerika	389	408	797	779	776	1555	1092	573	1665
USA	174	166	340	653	553	1206	982	336	1318
Kanada	215	242	457	126	223	349	109	238	347
Central-amerika och Karibien	-	39,5	39,5	-	4	4	0	25	25
Mexiko	-	39,5	39,5	-	4	4	0	25	25
Trinidad och Tobago	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sydamerika	10	25	35	6	103	109	29	67	96
Argentina	-	-	-	-	-	-	6	4	10
Brasilien	6	14	20	4	102	106	16	63	79
Chile	4	11	15	2	1	3	7	0	7
Ecuador	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peru	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordostasien	13	179	192	137	162	299	17	158	175
Hongkong, Kina	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Japan	10	13,5	23	134	13	147	14	26	40
Republiken Korea	3	166	169	3	149	152	3	132	135
Centralasien	-	0,3	0,3	-	1	1	-	-	-
Kazakstan	-	0,3	0,3	-	1	1	-	-	-
Sydostasien	504	544	1 048	2563	945	3508	43	671	714
Brunei	-	0,4	0,4	-	16	16	3	12	15
Indonesien	-	-	-	9	-	9	0	0,3	0,3
Malaysia	-	3	3	-	8	8	0	9	9
Singapore	383	62	445	2	153	155	21	137	158
Thailand	121	479	600	2552	767	3319	19	513	532

Skr. 2014/15:114

Bilaga 1

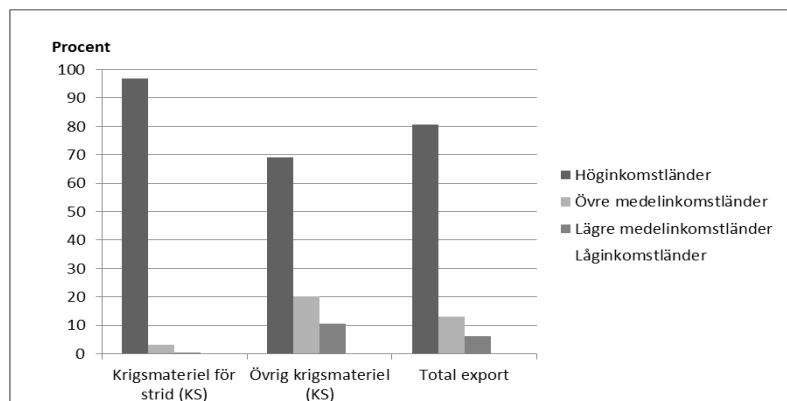
Region /land	2012			2013			2014		
	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt
Sydasien	971	1 082	2 053	24	686	710	7	476	483
Bangladesh	-	-	-	-	0,3	0,3	-	-	-
Indien	805	633	1 438	24	685	709	7	461	468
Pakistan	166	449	615	-	1	1	0	14	14
Mellanöstern	39	1 282	1 321	59	1008	1067	36	345	381
Bahrain	35	5,5	41	24	0	24	0	0,6	0,6
Egypten	-	9	9	-	16	16	-	-	-
Förenade Arabemiraten	-	302	302	-	271	271	0	40	40
Irak	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Israel	-	0,3	0,3	-	0,2	0,2	-	-	-
Jordanien	-	0,06	0,06	-	-	-	-	-	-
Kuwait	-	46	46	-	4	4	-	-	-
Oman	-	1	1	-	2	2	1	1	2
Saudiarabien	4	918	922	35	715	750	34	304	338
Qatar	-	-	-	-	-	-	0	0,2	0,2
Nordafrika	-	172	172	-	163	163	58	134	192
Algeriet	-	172	172	-	161	161	58	134	192
Tunisien	-	0,3	0,3	-	2	2	-	-	-
Afrika söder om Sahara	362	41	403	-	151	152	0,01	167	167
Botswana	-	-	-	-	0,1	0,1	-	-	-
Namibia	-	0,2	0,3	-	0,3	0,3	-	-	-
Sydafrika	362	41	403	-	151	151	0	167	167
Tanzania	-	-	-	-	0,5	0,5	-	-	-
Zambia	-	0,1	0,1	-	0,1	0,1	0,01	0	0,01
Oceanien	266	110	376	242	233	475	119	232	351
Australien	258	105	363	241	232	473	117	231	348
Nya Zeeland	8	5	13	1	1	2	2,5	0,5	3
FN Förenta Nationerna	-	-	-	-	0,4	0,4	0	0,06	0,06
TOTALT	3 746	6 014	9 760	5554	6388	11942	3258	4521	7779

Tabell 8b. Krigsmaterielexporten, fördelad på regioner i procent av värdet år 2014

Skr. 2014/15:114
Bilaga 1

Region	Andel Export (%)
EU	28,6
Sydasiens	6,2
Mellanöstern	4,9
Sydostasien	9,2
Nordamerika	21,4
Övriga Europa	16,8
Afrika söder om Sahara	2,1
Oceanien	4,5
Nordostasien	2,2
Nordafrika	2,5
Centralamerika och Karibien	0,3
Sydamerika	1,2
Centralasien	0,0
FN, Förenta Nationerna	0,0

Tabell 8c. Exporten av krigsmateriel för strid (KS), övrig krigsmateriel (ÖK) och total export år 2014 fördelad på länder uppdelade efter inkomst

¹ Indelningen av länder är baserad på den sammanställning som Världsbanken gjort om länders ekonomiska status. En fullständig lista över länderindelningen finns på webbplatsen www.worldbank.org. De länder Sverige exporterar krigsmateriel till eller har beviljat utförseltillstånd till under 201 följer indelningen: **Höginkomstländer:** Australien, Bahrain, Belgien, Brunei, Chile, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Förenade Arabemiraten, Grekland, Island, Italien, Japan, Kanada, Kroatien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Nya Zeeland, Oman, Polen, Portugal, Qatar, Republiken Korea, Saudiarabien, Schweiz, Singapore, Slovakien, Slovenien, Spanien,

Storbritannien, Tjeckien, Tyskland, USA, Österrike. **Övre medelinkomstländer:** Algeriet, Argentina, Brasilien, Bulgarien, Malaysia, Mexiko, Montenegro, Rumänien, Sydafrika, Thailand, Turkiet, Ungern. **Lägre medelinkomstländer:** Indien, Indonesien, Pakistan, Zambia. **Låginkomstländer:** -

Tabell 9. Följdleveranser år 2014

Land	Antal tillstånd	Varav följdleverans-tillstånd	Varav nya tillstånd	Materiel
Algeriet	2	1	1	Fartygskomponenter
Argentina	3	2	1	Marint mätsystem
Brasilien	12	11	1	Robot 70
Brunei	2	2		
Förenade Arabemiraten	17	17		
Indien	16	11	5	Tekniskt bistånd fartyg, Ubåtskomponenter, skyddsmateriel
Indonesien	1	1		
Liechtenstein	1	1		
Malaysia	1		1	Mätsystem
Montenegro	1	1		
Oman	1		1	Maskeringssystem
Pakistan	1	1		
Peru	1		1	Sprängämnen
Qatar	1	1		
Saudiarabien	2	2		
Singapore	10	8	2	Tekniskt bistånd Ubåt, Fartygskomponenter
Sydafrika	16	16		
Thailand	7	7		
Uruguay	1	1		
Zambia	2	2		

Tabell 10. Avtal om tillverkningsrätt och samarbete

ISP har under 2014 beviljat fyra (4) tillstånd för svenska företag att ingå avtal som innebär upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätt till någon utanför Sverige (7 § lagen om krigsmateriel). Tillstånden har avsett följande länder: Danmark, Grekland, Mexiko och Storbritannien.

ISP har under 2014 beviljat 29 tillstånd för svenska myndigheter och svenska företag att ingå samarbetsavtal med någon utanför landet om att gemensamt med denne eller för hans räkning tillhandahålla tekniskt bistånd till någon i utlandet, utveckla krigsmateriel eller metod för framställning av sådan materiel eller om att gemensamt tillverka krigsmateriel (8 § lagen om krigsmateriel). Tillstånden har avsett följande länder och organisationer: Amerikas Förenta Stater, Brasilien, Europeiska kommissionen (The Research Executive Agency, REA),

ISP har under 2014 beviljat 10 tillstånd för svenska myndigheter och svenska företag att ingå avtal om tillägg eller ändring av avtal av sådant slag som kräver tillstånd enligt 7 eller 8 § den nämnda lagen (9 § lagen om krigsmateriel). Tillstånden har avsett följande länder: Estland, Finland, Indien, Kanada, Nederländerna, Republiken Korea, Singapore och Storbritannien.

Tabell 11. Svensk export av små och lätta vapen år 2014 (definitionen i FN:s vapenregister¹)

Kategori enligt FN:s vapenregister	
Små vapen	
1. Revolverar och automatpistoler	Ingen export
2. Gevär och karbiner	Ingen export
3. Kulsprutepistoler	Ingen export
4. Automatkarbiner	Ingen export
5. Lätta kulsprutor	Ingen export
6. Övrigt	Finkalibrig ammunition har exporterats till Belgien, Danmark, Estland, Finland, Italien, Nederländerna, Norge, Nya Zeeland, Spanien, Storbritannien, Tyskland och USA. Tillverkningsutrustning för ammunition har exporterats till Finland.
Lätta vapen	
1. Tunga kulsprutor (12,7 mm)	Export av ammunition till Norge
2. Granattillsats för montering på vapen (40 mm)	Ingen export
3. Bärbara pansarvärnspjäser	Ingen export
4. Rekylfria vapen (granatgevärssystem)	Granatgevär har exporterats till Japan, Polen samt USA. Reservdelar, övningsmateriel, komponenter och ammunition har exporterats till Australien, Chile, Danmark, Estland, Indien, Japan, Kanada, Litauen,

¹ Denna rapportering redovisar inte export av jakt- och sportskyttevapen och ammunition till dessa.

	Norge, Nya Zeeland, Polen, Portugal, Thailand, Tjeckien, USA och Österrike.
5. Bärbara pansarvapen	Pansarvapen har exporterats till Argentina. Reservdelar, övningsvapen och komponenter har exporterats till Argentina, Danmark, Finland, Indonesien, Norge samt USA.
6. Granatkastare med kaliber mindre än 75 mm	Ingen export
7. Övrigt	Ingen export

Tabell 12. Svensk export av MANPADS (Man-Portable Air Defence Systems) år 2014 enligt definitionen i FN:s vapenregister

Sikten har exporterats till Brasilien och Singapore. Robotar, reservdelar, övningsmateriel m.m. har exporterats till Argentina, Australien, Brasilien, Finland, Singapore och Tjeckien till ett sammanlagt värde om 44 725 tkr.

Under 2014 har Singapore rapporterat om destruktion av missiler genomförd under 2013.

Tabell 13. Beslut om godkänd vidareexport år 2014

Ansökan från	Avser materiel	Destination
Nederländerna	Reservdelar Ivakan, ML 2	Jordanien
Norge	Stridsbåt 90, ML 9	Sverige
Norge	Lastbil, ML 6	Lettland
Norge	Lastbil, ML 6	Norge/Auktion
Tyskland	Komponent till missil, ML 4	Sydkorea
Norge	Granatgevär, ML 2	Lettland
Norge	Utökad antal granatgevär, ML 2	Lettland
Thailand	Temporär utförelse dokumentation för ledningssystem	USA
Thailand	Temporär utförelse dokumentation datalänk	USA
Nederländerna	Reservdelar Ivakan, ML 2	Jordanien
Norge	Stridsbåt 90, ML 9	Sverige

Tabell 14. Exporterande företag och myndigheter år 2014

Skr. 2014/15:114

Bilaga 1

Företag och myndigheter med export över 10 miljoner kronor (mnkr)

Företag	KS	ÖK	Totalt
BAE Systems Hägglunds AB	1119	558	1680
Saab Dynamics AB	1011	365	1376
Saab AB, Electronic Defence Systems	85	1092	1177
BAE Systems Bofors AB	215	352	567
Saab AB, Security and Defence Solutions	204	322	526
FFV Ordnance AB	7	427	434
FMV, Försvarets Materielverk	0	377	377
Saab AB, Aeronautics	123	244	367
Norma Precision AB	19	261	280
EURENCO Bofors AB	203	3	206
Nammo Vanäsverken AB	185	0	185
SSAB EMEA AB	0	125	125
Saab Barracuda AB	0	113	113
Åkers Krutbruk Protection AB	0	74	74
GKN Aerospace Sweden AB	0	60	60
FLIR Systems AB	50	3	53
Exensor Technology AB	0	52	52
Nammo LIAB AB	26	22	48
FOI, Försvarets forskningsinstitut	0	46	46
Saab Kockums AB	0	33	33
Scania CV AB	0	27	27
Saab AB, Training & Simulation	0	26	26
N. Sundin Dockstavarvet AB	0	24	24
ThyssenKrupp Marine Systems AB	0	19	19
Saab Underwater Systems AB	0	17	17
BAE Systems SWS Defence AB	0	12	12
Deform AB	0	12	12

Följande företag och myndigheter exporterade för mellan 1 miljon och 10 miljoner kronor år 2014:

Polyamp AB, Taiga AB, SSPA Sweden AB, Saab AB, Support and Services, FXM, Försvarexportmyndigheten, Sepson AB, GKN Aerospace Applied Composites AB, Aimpoint AB, Airsafe AB, Nammo Vingåkersverken AB, Schill Reglerteknik AB, aimSport Sweden AB.

Ett antal företag och myndigheter exporterade för mindre än 1 miljon kronor år 2014:

New Pac Safety AB, Comtri AB, MY-konsult System AB, Ekenäs Mekaniska AB, MSE Engineering AB, Hilleberg the Tentmaker AB, Exova Materials Technology AB, Amlab Elektronik AB, Waltreco AB, ECAPS AB, Spuhr i Dalby AB, Hackås Precisionsgjuteri AB, Befyraem Technologies AB (B4M), S.Stoltz Sweden AB.

Tabell 15. Redovisning av beviljade s.k. enskilda tillhandahållandetillstånd (brokers) under år 2014

I förhållande till tidigare år har antalet enskilda tillhandahållandetillstånd markant ökat. Detta beror på att främst distribution av pansarplåt sker via mellanlager i utlandet till slutkunder ofta inom samma land.

Antal	ML-kategorier ²	Från land- till land	Inom samma land
90	ML13a, ML8, ML5, ML5b, ML10a, ML3, ML14, ML1a,	Frankrike- Norge Danmark- Thailand Tyskland- Thailand Amerikas Förenta Stater- Kanada Storbritannien- Thailand Australien- Thailand Amerikas Förenta Stater- Thailand Tyskland- Belgien Nederländerna- Sydafrika Tyskland- Italien Thailand- Indonesien Sydafrika- Förenade Arabemiraten Tyskland- Polen Amerikas Förenta Stater- Afghanistan Amerikas Förenta Stater- Irak	Sydafrika Storbritannien Kanada Tyskland Amerikas Förenta Stater Singapore

Företag med tillstånd att tillhandahålla krigsmateriel år 2014

MP- SEC International AB, Grontmij, Ex & Plose AB, Venatio AB, Defendor AB, Sako Oy Finland (filial), FFV Ordnance AB, Naverviken Logistic AB, BAE Systems SWS Defence AB, Saab Underwater Systems, Promoteq i Sandviken, Thales Sverige AB, Volvo Defense AB, Exova AB, Gripen International KB, Gripen International AB, BB Avionic System AB, W. L Gore & Associates Scandinavia, Scandinavian Risk Solutions AB, Hilleberg the Tentmaker, Tempest Security AB, Milmac Sweden AB, Patria Helicopters AB, Vesper Group AB och Neptunus Hav och Land AB.

² Aktuell materiel är huvudsakligen delkomponenter, främst till underleverantörer i samarbetsprojekt.

Tabell 16. Implementering av direktiv 2009/43/EG om överföring av krigsmateriel inom gemenskapen

Skr. 2014/15:114

Bilaga 1

Från och med 30 juni 2012 trädde lagändringen avseende lagen om krigsmateriel med anledning av direktiv 2009/43/EG ikraft (ICT direktivet). Nedan lämnas en redogörelse för de praktiska konsekvenserna detta har fått under år 2014.

Införande av generella tillstånd

ISP har beslutat om fem generella tillstånd, som publicerats i Tullverkets författningssamling (TFS) samt även på ISP webbsida www.isp.se. Till varje generellt tillstånd finns en bilaga med vilken krigsmateriel och tekniskt bistånd som omfattas.

TFS	Omfattning
2012:7	Utförelse av krigsmateriel samt lämnade av tekniskt bistånd till en försvarsmakt eller en avtalslutande myndighet i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES)
2012:8	Utförelse av krigsmateriel samt lämnade av tekniskt bistånd till en certifierad mottagare i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES)
2012:9	Utförelse av krigsmateriel samt lämnade av tekniskt bistånd till ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) för demonstration, utvärdering och utställning
2012:10	Utförelse av krigsmateriel samt lämnade av tekniskt bistånd till ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) för underhåll eller reparation
2012:11	Utförelse av krigsmateriel samt lämnade av tekniskt bistånd till ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) efter underhåll, reparation eller demonstration

En förutsättning att utnyttja tillstånden är att aktuellt företag anmäler utnyttjande senast 30 dagar före det första utnyttjandet.

Under år 2014 har 10 företag anmält följande utnyttjanden:

TFS 2012:7	TFS 2012:8	TFS 2012:9	TFS 2012:10	TFS 2012:11
4	3	6	2	1

Då aktuella företag enbart behöver anmäla utnyttjanden enbart en gång redovisas nedan ackumulerat antal anmälningar sedan 2012:

TFS 2012:7	TFS 2012:8	TFS 2012:9	TFS 2012:10	TFS 2012:11
11	5	16	10	10

TFS	Kategori	Produkt	Värde (tkr)	Mottagarland
2012:7	ML 5	Målfångningsutrustning	16390	Tyskland
2012:7	ML 6	Fordons komponenter	80076	Danmark Luxemburg Litauen Finland Italien Nederländerna Spanien Storbritannien
2012:7	ML 10	Fällar komponenter	2487	Finland Norge Österrike
2012:7	ML 14	Övningsmateriel	284	Finland Norge Tyskland Storbritannien Slovenien
2012:7	ML 15	Mörkerutrustning	998	Frankrike
2012:8	ML 13	Ballistiskt skydd	8040	Finland
2012:11	ML 5	Motmedelsutrustning	364	Tyskland Storbritannien
2012:11	ML 6	Fordon	195	Storbritannien
2012:11	ML 14	Övningsmateriel	245	Italien

Certifiering som mottagare av krigsmateriel och tekniskt bistånd

Ett företag kan ansöka om certifiering som mottagare av krigsmateriel och tekniskt bistånd och därigenom motta komponenter via generella tillstånd utfärdade i något EES land.

Under år 2014 har inget svenskt företag certifierats. Till och med 2014 har totalt inom EU certifierats 36 företag i 12 länder enligt följande:

2012 7 företag
2013 11 företag
2014 18 företag

Aktuell information finns på EU kommissionens hemsida
<http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/defence/certider>

Andel globala och individuella tillstånd till EES länder

Med införandet av ICT-direktivet infördes utöver generella tillstånd även globala och individuella tillstånd. Mot bakgrund av ICT-direktivets anda att i första hand utnyttja generella och globala tillstånd kan aktuellt läge vara av intresse.

Under andra halvåret år 2012 sedan ICT-direktivet trädde i kraft har ISP beviljat totalt 362 utförseltillstånd till EES länder varav 20 procent globala samt 80 procent individuella.

För år 2013 har ISP beviljat totalt 642 utförseltillstånd varav 15 procent globala samt 85 procent individuella.

För år 2014 har ISP beviljat totalt 552 utförseltillstånd vara 20 procent globala och 80 procent individuella. En slutsats av ovanstående är att företagen under 2014 har börjat utnyttja de generella tillstånden i högre omfattning medan antalet certifierade företag inte har utökats. Då användandet av generella tillstånd samt certifiering är lågt genomgående inom EU har EU kommissionen under 2014 genomfört en studie av orsaker som kommer att följas upp med en fördjupad analys under 2015.

Skr. 2014/15:114

Bilaga 1

Tabell 17. Tillstånd enligt EU förordning 258/2012 (Artikel 10 i FN:s vapenregister)

ISP har med förordning (2013:707) tilldelats uppgiften som tillståndsmyndighet för ärenden enligt rådets förordning (EU) 258/2012, från den 30 september 2013.

I nedanstående tabell redovisas en sammanställning över beviljade tillstånd enligt förordning (EU) nr 258/2012 och lagen (1992:1300) om krigsmateriel (slätborrade vapen är undantagna avseende lagen om krigsmateriel). Sammanställningen avser export till länder utanför EU och är uppdelad på beviljade tillstånd avseende civil skjutvapen mm och ammunition (ÖK) samt faktiska leveranser ammunition (ÖK) till civila skjutvapen (mnkr).

Faktiska leveranser av ammunition (KS) utom EU samt (KS och ÖK) inom EU till civila skjutvapen framgår av tabell 7.

Försändelsemottagare, slutlig mottagare (land)	Beviljade tillstånd Skjutvapen mm		Beviljade tillstånd Ammunition		Faktiska leveranser ammunition
	2014	2013	2014	2013	2014
Andorra			2		0,3
Australien	2		2	1	2,0
Botswana			1		0,08
Chile			2		0,6
Ecuador			1		0,7
Förenade Arabemiraten	1				0,8
Georgien	1				
Island	2		4		0,3
Japan			1		0,7
Kanada	2		1		0,3
Kazakstan			1		0,4
Mongoliet	1				

Namibia			1		0,3
Norge	143	11	17		29
Nya Kaledonien			1		0,4
Nya Zeeland	6	1	4		0,6
Republiken Korea			1		0,2
Ryska Federationen (Ryssland)	1 (1 avslag)		2		3,4
Schweiz	7		8		1,3
Sydafrika	11	2	4		4,8
Tanzania	1				
Ukraina			1 (1 avslag)		
USA	9	4	26		133
Zambia			1		0,1
Totalt:	187	18	81	1	179

Export av produkter med dubbla användningsområden

Skr. 2014/15:114

Bilaga 2

Tabell 1. Antal inkomna utförelärenden m.m. rörande produkter med dubbla användningsområden (PDA) 2012–2014

Utförelärenden	2012	2013	2014
Totalt utförelsetillstånd, globala och individuella, varav:	1 089	1123	1324
Wassenaar-arrangemanget	583	702	766
Missilteknologikontrollregimen	10	7	11
Nuclear Suppliers Group (Part 2)	19	11	18
Australiengruppen	325	316	365
Sanktioner	152	87	164
Iransanktioner - finansiella ärenden	2012	2013	2014
Totalt ärenden avseende överföring av tillgångar och finansiella tjänster	249	392	626
Anmälan	80	189	520
Tillstånd	169	185	106

Tabell 2. Antal utfärdade förhandsbesked och förfrågningar samt icke-kontrollerade produkter avseende PDA 2010–2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Totalt antal utfärdade förhandsbesked	205	222	141	115	196
Varav antal förfrågningar om icke-kontrollerade produkter	173	164	109	66	126

Tabell 3. Antal avgjorda ärenden som rör begäran om förhandsbesked – kontrollerade samt icke-kontrollerade produkter år 2014

Icke-kontrollerade produkter				Kontrollerade produkter		
Land	Ej anledning att tillämpa catch all	"Catch all" negativ	"Catch all"	Listad produkt, positivt	Listad produkt, avslag	Summa
Algeriet	1					1
Amerikas Förenta Stater			1	1		2
Angola				1		1
Arabrepubliken Syrien	4					4
Australien			1			1
Brasilien				1		1
Brunei				1		1
Egypten	1	2			1	4
Folkrepubliken Kina	2			8		10
Förenade Arabemiraten					1	1
Hongkong, Kina				1		1
Indien	1	1		2	1	5
Indonesien	1					1
Irak	2		1	1	1	5
Iran	78	3	1	7	1	90
Italien	1					1
Kazakstan	2			1		3
Libyen				1		1
Mocambique				1	1	2
Myanmar (Burma)		3		2	1	6
Republiken Korea			1	2		3
Ryska Federationen	7	6	2	7	3	25
Schweiz			2			2
Senegal				1		1
Singapore				1		1
Sydafrika			1			1
Taiwan				1		1
Turkiet		1		2		3
Turkmenistan				1		1
Venezuela					1	1
Vitryssland				3		3

Tabell 4. Generella tillstånd Skr. 2014/15:114
Bilaga 2

Under år 2012 har EU infört ytterligare generella tillstånd enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1232/2011.

Aktuella företag är skyldiga att senast 30 dagar efter första användande anmäla detta till ISP.

Under år 2014 har följande antal företag anmält sådant utnyttjande:

EU 001	EU 002	EU 003	EU 004	EU 005	EU 006
18	0	1	1	1	0

Då aktuella företag behöver anmäla utnyttjande enbart en gång redovisas nedan ackumulerat antal anmälningar sedan 2009 (EU 001) samt 2012 (EU 002-006);

EU 001	EU 002	EU 003	EU 004	EU 005	EU 006
106	1	3	3	1	0

Tabell 5. Beviljade exporttillstånd för produkter med dubbla användningsområden (PDA), tillhörande kategori 0 i bilaga 1 till rådets förordning (EG) nr 428/2009, från företag i Sverige (Källa SSM)**Verksamhet vid Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM**

På det nukleära området är export utanför EU tillståndspliktigt, men även en stor del av handeln mellan EU-länder är tillståndspliktig. Berörda produkter och teknologier för tillståndsplikt inom EU finns beskrivna i bilaga IV del 2 till rådets förordning (EG) nr 428/2009. Generella tillstånd får inte användas för dessa produkter. Under 2014 beviljades totalt 42 tillstånd för export eller överföring inom EU.

Mottagarland	År 2012 Exportörerande företag, antal licenser	År 2013 Exportörerande företag, antal licenser	År 2014 Exportörerande företag, antal licenser
EU	Westinghouse, 1	Areva NP Uddcomb, 1	
Argentina	Westinghouse, 1		
Brasilien			Westinghouse, 1
Finland	Westinghouse, 3	Westinghouse, 1	OKG AB, 1
Frankrike			Westinghouse, 3
Island		Svenska Tanso, 1	LGC Standards, 1
Japan	Westinghouse, 1	Westinghouse, 3 Sandvik, 1	Sandvik, 1 Vattenfall, 1
Kanada			
Kazakstan	Westinghouse, 1		
Kina, Folkrepubliken	Sandvik, 1		Sandvik, 1 Svenska Tanso, 1
Korea, Republiken			
Malaysia		Svenska Tanso, 1	
Norge	Westinghouse, 4 Studsvik, 2 KWD Nuclear Instruments, 1	Westinghouse, 1 Studsvik, 1	LGC Standards, 1 Studsvik, 1 KWD Nuclear Instruments, 1
Polen	Sandvik, 1		
Ryssland		Westinghouse, 1	
Schweiz	Westinghouse, 4 KWD Nuclear Instruments, 1	Westinghouse, 4	Westinghouse, 2
Spanien	Westinghouse, 1 Sandvik, 1	Westinghouse, 1 Sandvik, 1	Westinghouse, 2
Storbritannien			Westinghouse, 1
Sydafrika	Westinghouse, 2	Westinghouse, 1	Westinghouse, 1
Taiwan	Westinghouse, 1		
Tjeckien		Westinghouse, 1	Westinghouse, 1
Tyskland	KWD Nuclear Instruments, 1	Westinghouse, 2 Areva NP Uddcomb, 1 KWD Nuclear Instruments, 1	Westinghouse, 3 OKG AB, 2 Areva, 1
Ukraina	Westinghouse, 1		Westinghouse, 1
USA	Westinghouse, 7 Sandvik, 2 Areva NP Uddcomb, 1	Westinghouse, 16 Studsvik, 1 Vattenfall Nuclear Fuel, 1	
Vietnam		KWD Nuclear Instruments, 1	

Tabell 6. Medlemskap i multilaterala exportkontrollregimer år 2014

Skr. 2014/15:114

Bilaga 2

Land	ZC	NSG	AG	MTCR	WA
Argentina	x	x	x	x	x
Australien	x	x	x	x	x
Belgien	x	x	x	x	x
Brasilien	-	x	-	x	x
Bulgarien	x	x	x	x	x
Cypern	-	x	x	-	-
Danmark	x	x	x	x	x
Estland	-	x	x	-	x
Finland	x	x	x	x	x
Frankrike	x	x	x	x	x
Grekland	x	x	x	x	x
Irland	x	x	x	x	x
Island	-	x	x	x	-
Italien	x	x	x	x	x
Japan	x	x	x	x	x
Kanada	x	x	x	x	x
Kazakstan	x	x	-	-	-
Kina	x	x	-	-	-
Korea (Rep.)	x	x	x	x	x
Kroatien	x	x	x	-	x
Lettland	-	x	x	-	x
Litauen	-	x	x	-	x
Luxemburg	x	x	x	x	x
Malta	-	x	x	-	x
Mexiko	-	x	x	-	x
Nederländerna	x	x	x	x	x
Norge	x	x	x	x	x
Nya Zeeland	x	x	x	x	x
Polen	x	x	x	x	x
Portugal	x	x	x	x	x
Rumänien	x	x	x	-	x
Ryssland	x	x	-	x	x
Schweiz	x	x	x	x	x
Serbien	-	x	-	-	-
Slovakien	x	x	x	-	x
Slovenien	x	x	x	-	x
Spanien	x	x	x	x	x
Storbritannien	x	x	x	x	x
Sverige	x	x	x	x	x
Sydafrika	x	x	-	x	x
Tjeckien	x	x	x	x	x
Turkiet	x	x	x	x	x
Tyskland	x	x	x	x	x
Ukraina	x	x	x	x	x
Ungern	x	x	x	x	x
USA	x	x	x	x	x
Vitryssland	x	x	-	-	-
Österrike	x	x	x	x	x
TOTALT	39	48	41	34	41

Europeiska kommissionen deltar som medlem i Australiengruppen samt som observatör i Nuclear Suppliers Group och Zanger-kommittén.

Tabell 7. Beviljade globala tillstånd för permanent export år 2014

Region/land	Civil slutanvändning				
	Antal tillstånd	Produktkategori	Produkt	EU/	Regim
Samtliga länder med undantag av embargoländer/sanktionsländer	22	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA
Flera länder med undantag av embargoländer/sanktionsländer	12	5A002,5D002,6A003	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), IR kameror	428/2009	WA
Algeriet	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA
Amerikas Förenta Stater	1	9A117, 9E102	Separationssystem, delar, teknik och teknisk assistans	428/2009	MTCR
Azerbajdzjan	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA
Bangladesh	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA
Burundi	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA
Demokratiska Republiken Kongo	2	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA
Elfenbenskusten	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA

Region/land	Civil slutanvändning				
	Antal tillstånd	Produktkategori	Produkt	EUF	Regim
Förenade Arabemiraten	2	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA
Ghana	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA
Hongkong, Kina	5	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA
Indien	7	2E003,1E001,9E003, 5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), teknik	428/2009	WA
Irak	2	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Japan	1	2B350	Plattor till värmeväxlare	428/2009	AG
Kamerun	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Kosovo	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Kuwait	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Libanon	3	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Liberia	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Libyen	2	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA

Region/land	Civil slutanvändning				
	Antal tillstånd	Produktkategori	Produkt	EUF	Regim
Malaysia	2	3A001,3A002,5A001,5A002	Elektroniska komponenter, telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA
Marocko	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Myanmar (Burma)	1	5A002	Mjukvara (telekommunikation)	428/2009	WA
Nepal	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Pakistan	2	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Republiken Korea	2	2B350	Plattor till värmeväxlare	428/2009	AG
Rwanda	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Ryska Federationen (Ryssland)	4	9A117,9E102	Separationssystem, delar, teknik och teknisk assistans	428/2009	WA
Saudiarabien	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Sierra Leone	2	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Singapore	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Sydafrika	2	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter	428/2009	WA

Region/land	Civil slutanvändning				
	Antal tillstånd	Produktkategori	Produkt	EUF	Regim
			(informationssystem)		
Sydsudan	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Thailand	1	5A001	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Turkiet	2	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Uzbekistan	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA
Vitryssland	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssystem)	428/2009	WA

Tabell 8. Beviljade individuella tillstånd för permanent export år 2014

Region/land	Civil slutanvändning					Militär slutanvändning				
	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUF	Regim	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUF	Regim
Algeriet	9	2B352,5A002,5D002	Filter (reservdel till mejeriutrustning), telekommunikationsprodukter	428/2009	AG,WA					
Amerikas Förenta Stater	2	2B350,2B230	Värmeväxlarplåt, trycktransmitter	428/2009	AG, NSG					
Angola	1	2B350	Värmeväxlarplåt	428/2009	AG					
Argentina	3	5A002,5D002,2B352	Centrifug, telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	AG,WA					
Armenien	3	5A002, 5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA					
Australien	1	2B350	Värmeväxlarplåt	428/2009	AG					
Azerbajdzjan	3	1A004,2B350	Kemskyddsdräkter, värmeväxlare inkl plåt	428/2009	AG, WA					
Bahrain	3	2B350,5A002,5D002	Reservdelar till värmeväxlare, telekommunikationsprodukter	428/2009	AG,WA	3	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA
Bangladesh	4	2B352,5A002	Genomströmningsfiltreringsutrustning, konferensutrustning	428/2009	AG,WA					
Bosnien &	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter							

Region/land	Civil slutanvändning					Militär slutanvändning				
	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUf	Regim	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUf	Regim
Hercegovina			(informationssäkerhet)	428/2009	WA					
Brasilien	31	2B350,1A004, 2B352, 5A002,5D002, 9A012, 1C010,1C240	Värmeväxlare (inkl plåt), telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), UAV, kolfiberkomponenter, tillverkningsutrustning	428/2009	AG, NSG, WA					
Chile	10	2B350,2B204, 1C010	Värmeväxlare (plåt), kolfiberkomponenter, isostat press	428/2009	AG,NS G, WA					
Colombia	3	1A004,6A003, 5A002, 5D002	Kemskyddsdräkt, IR- kamera, telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA	1	6A003	IR- kamera	428/2009	WA
Curacao	2	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA					
Demokratiska Republiken Kongo	2	2B350		428/2009	AG					
Ecuador	1	1C010	Kolfiberväv	428/2009	WA					
Egypten	8	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA					
Elfenbenskusten	3	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA					

Region/land	Civil slutanvändning					Militär slutanvändning				
	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUUF	Regim	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUUF	Regim
Filippinerna	2	5A002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA					
Folkrepubliken Kina	168	6A003,1A004, 2B352, 2B350,1C010, 6A008, 5A002,2B230, 5D002,1C002, 9A012, 3B001	IR- kamera, kolfiberkomponenter, genomströmningsfiltreringsutrustning, kemskyddsdräkt, radarsystem, telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), UAV, tryckgivare, metallegeringar, tillverkningsutrustning	428/2009	WA,AG, NSG,	2	6A003	IR- kameror	428/2009	WA
Förenade Arabemiraten	14	1A004,9D004, 5A0002,5D002,2B350,6A003	Kemskyddsdräkter, programvara, telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), IR-kamera, genomströmningsfiltreringsutrustning	428/2009	WA	4	5A002,9D004,6A003	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), IR- kamera	428/2009	WA
Guinea	2	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA					
Guinea-Bissau	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA					
Honduras	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter	428/2009	WA					

Region/land	Civil slutanvändning					Militär slutanvändning				
	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUF	Regim	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUF	Regim
			(informationssäkerhet)							
Hongkong, Kina	23	2B350,5A002, 5D002, 6A003,2B352, 1A004	Genomströmningsfiltreringsutrustning, Värmeväxlare (plåt), IR- kamera, kemskyddsdräkt, telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	AG, WA					
Indien	46	2B350,2B352, 5A002, 5D002,1C010, 1C240, 6A003,3A001, 1A004	Värmeväxlare (plåt), genomströmningsfiltreringsutrustning, kolfiberkomponenter, nickelpulver, IR-kamera, elektroniska komponenter, kemskyddsdräkt	428/2009	AG, NSG, WA	1	1A004	Gasmask	428/2009	WA
Indonesien	20	6A008,5A002, 5D002, 2B350,2B352	Radarsystem, telekommunikation (informationssäkerhet), värmeväxlare (plåt), genomströmningsfiltreringsutrustning	428/2009	AG, WA					
Irak	4	5D002	Programvara	428/2009	WA					
Iran	149	III.A1.003, III.A2.010,	Reservdelar till mejeriutrustning	267/2012	Sanktioner					

Region/land	Civil slutanvändning					Militär slutanvändning				
	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUF	Regim	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUF	Regim
		III.A2.009, III.A2.025, III.A2.0023								
Island	9	5D002,2B350, 5A002	Telekommunikation (informationssäkerhet), genomströmningsfiltrerings- utrustning	428/2009	AG,WA					
Israel	53	2B350,1A004, 2B352, 1C002,2A101, 5A002	Genomströmningsfiltrerings- utrustning, kemsyddsdräkt, värmväxlare (plåt), metallegeringar, lagersystem, telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	AG, MTCR, WA					
Japan	1	1A004	Kemsyddsdräkter	428/2009	WA					
Jordanien	4	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA	3	5A002,5 D002	Telekommunikations- produkter (informationssäkerhet)	428/ 2009	WA
Kanada	1	6A008		428/2009	WA					
Kazakstan	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA	3	1A004,5A 002,5D00 2,5E002	Telekommunikationspro- dukter (informationssäkerhet), kemsyddsdräkt	428/ 2009	WA

Region/land	Civil slutanvändning					Militär slutanvändning				
	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUF	Regim	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUF	Regim
Kenya	2	5A002,5D002,1A004	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), kemskyddsdräkter	428/2009	WA	1	1A004	Kemskyddsdräkt	428/2009	WA
Kuwait	2	5A002,2B350,1A004,5D002	Tillverkningsutrustning, telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), kemskyddsdräkt	428/2009	AG,WA					
Libanon	6	2B350,5A002,5D002	Tillverkningsutrustning, telekommunikation (informationssäkerhet)	428/2009	AG,WA					
Libyen	4	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA					
Macau	1	5A002	Telekommunikationsprodukter	428/2009	WA					
Makedonien	1	5A002	Telekommunikationsprodukter	428/2009	WA					
Malaysia	14	2B350,5A002,5D002,6A003,3A001,2B230,1A004	Tillverkningsutrustning, Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), elektroniska komponenter, IR- kamera, kemskyddsdräkt	428/2009	AG, NSG, WA	1	1A004	Kemskyddsdräkter	428/2009	WA
Marocko	1	5A002	Telekommunikationsprodukter	428/2009	WA					
Mexiko	30	5A002,5D002,1A004,	Telekommunikation (informationssäkerhet),	428/2009	AG,WA					

Region/land	Civil slutanvändning					Militär slutanvändning				
	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUF	Regim	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUF	Regim
		2B352,2B350,3A001	kemskyddsdräkt, genomströmningsfiltreringsutrustning, elektroniska komponenter							
Moldavien	1	5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA					
Montenegro				428/2009		1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA
Myanmar (Burma)	6	5A002,5D002,9A012,9D004	Telekommunikation (informationssäkerhet), UAV, programvara	428/2009	WA					
Nigeria	4	5A002,5D002,2B350	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), tillverkningsutrustning	428/2009	AG, WA					
Norge	3	2B350,9A109	Tillverkningsutrustning, hybridraketmotorer (komponenter)	428/2009	AG, WA					

Region/land	Civil slutanvändning					Militär slutanvändning				
	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUF	Regim	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUF	Regim
Oman	6	1A004,2B350,5A002,5D002	Kemskyddsdräkt, tillverkningsutrustning, telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	AG, WA	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA
Pakistan	13	5A002,2B350,6A003	Telekommunikationsprodukter, tillverkningsutrustning, IR- kamera	428/2009	AG, WA					
Panama	1	2B350	Värmeväxlare	428/2009	AG					
Peru	1	1A004	Kemskyddsdräkter	428/2009	WA					
Polen	1	1C351	Bakterieflora	428/2009	AG					
Qatar	3	5A002,1A004,2B350,6A003,5D002	Telekommunikationsprodukter, Kemskyddsdräkt, tillverkningsutrustning, IR- kamera	428/2009	AG, WA	9	1A004,6A003,5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), IR- kamera, kemskyddsdräkter	428/2009	WA
Republiken Korea	26	2B350,6A008,1C002,2B352,1C010,1C240,6A003,6D002	Tillverkningsutrustning, radarsystem, metallegeringar, genomströmningsfiltreringsutrustning, IR kamera, programvara	428/2009	AG, NSG, WA	4	6D002,6A003	Programvara, IR- kamera	428/2009	WA
Rwanda	4	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA					

Region/land	Civil slutanvändning					Militär slutanvändning				
	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUF	Regim	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUF	Regim
Ryska Federationen (Ryssland)	78	3C005,5D002,5A002,2D002,2B104,2B352,6A003,1A004,3A001,2B204	Substrat, telekommunikation (informationssäkerhet), programvara, isostatisk press, genomströmningsfiltreringsutrustning, IR kamera, kemskyddsdräkt, elektroniska komponenter	428/2009	AG, NSG, MTCR, WA					
Saudiarabien	15	2B350,6A008,1C002,1A004,5A002	Tillverkningsutrustning, radarsystem, metallegeringar, kemskyddsdräkt, telekommunikationsprodukter	428/2009	AG,WA	6	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA
Schweiz	1	5A002	Telekommunikationsprodukter	428/2009	WA					
Serbien	6	1A004,2B001	Kemskyddsdräkt, verktygsmaskin	428/2009	WA					
Sierra Leone	2	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA					
Singapore	32	2B350,5A002,5D002,1A004,3A002,1C002,2B352,3A001	Tillverkningsutrustning, telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet, kemskyddsdräkt, elektroniska komponenter, metallegering, genomströmningsfiltreringsutrustning, elektroniska	428/2009	AG, WA	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA

Region/land	Civil slutanvändning					Militär slutanvändning				
	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUf	Regim	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUf	Regim
			komponenter							
Sudan	4	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA					
Sydafrika	11	6A003,5A002,5D002,9A012,9D004,2B350,3A001,1A004	IR kameror, telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), UAV, programvara, tillverkningsutrustning, elektroniska komponenter, kemsyddsdräkt	428/2009	AG, WA					
Sydsudan	2	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA					
Taiwan	33	1C010,1A004,3C005,2B350,5A002,5D002,6A008,9D004,2B352,6A003	Kolfiberkomponenter, kemsyddsdräkt, substrat, tillverkningsutrustning, telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), radarsystem, programvara, genomströmningsfiltreringsutrustning, IR- kamera	428/2009	MTCR, AG, WA					
Tanzania	2	5A002,5D002,9A012,9D004	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), UAV, programvara	428/2009	WA					

Region/land	Civil slutanvändning					Militär slutanvändning				
	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUF	Regim	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUF	Regim
Thailand	20	2B350,1A004, 5A002, 5D002,6A003, 3A001	Tillverkningsutrustning, Kemskyddsdräkter, telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), IR-kamera, elektroniska komponenter	428/2009	AG, WA	4	5A002,5D002,6A003,2B350,3A001	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), IR-kamera, tillverkningsutrustning, elektroniska komponenter	428/2009	WA
Togo	1	5A002,5D002	Nätverksprodukter	428/2009	WA					
Tunisien	4	5A002,5D002, 2B350	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet, tillverkningsutrustning)	428/2009	AG, WA					
Turkiet	25	2B204,6A003, 9A012, 2B350,1C010, 5A002, 6A003,3A001, 1A004, 7A002	Isostatisk press, IR kameror, UAV, tillverkningsutrustning, kolfiberkomponenter, telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet), IR-kameror, elektroniska komponenter, kemskyddsdräkter, gyron	428/2009	NSG, AG, WA	2	7A002,6A003	Gyron, IR-kamera	428/2009	WA
Uganda	1	6A006	Magnetometrar	428/2009	WA					
Ukraina	6	2B350	Tillverkningsutrustning	428/2009	AG					

Region/land	Civil slutanvändning					Militär slutanvändning				
	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUf	Regim	Antal tillstånd	Produkt-kategori	Produkt	EUf	Regim
Uzbekistan	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA					
Vietnam	9	1C010,1A004, 2B350, 2B352	Kolfiberkomponenter, kemskyddsdräkter, tillverkningsutrustning, genomströmningsfiltreringsutrustning	428/2009	AG, WA					
Vitryssland	2	2B350	Tillverkningsutrustning	428/2009	AG					
Zambia	1	2B350	Reservdelar till värmexchangers	428/2009	AG					
Zimbabwe	1	5A002,5D002	Telekommunikationsprodukter (informationssäkerhet)	428/2009	WA					
Östtimor	1	6A003	IR- kamera	428/2009	WA					

Regelverk i urval

Lagen om krigsmateriel

Tillverkning och utförelse av krigsmateriel regleras genom lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 1993.

Lagen om krigsmateriel föreskriver att krigsmateriel inte får tillverkas utan tillstånd. Med utlandssamverkan förstås exportförsäljning eller annat tillhandahållande (bl.a. överlåtelse eller förmedling) av krigsmateriel. Vidare omfattar begreppet upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrättigheter, avtal med någon i utlandet om att gemensamt med denne eller för dennes räkning tillhandahålla tekniskt bistånd till någon i utlandet, utveckla krigsmateriel eller metod för framställning av sådan materiel eller om att gemensamt tillverka krigsmateriel. Slutligen krävs tillstånd, med vissa undantag, för att bedriva militärt inriktad utbildning.

I rådets förordning (EG) nr 428/2009 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av produkter och teknik med dubbla användningsområden finns i vissa fall krav på exporttillstånd för produkter som inte ingår i begreppet krigsmateriel, men som hör samman med exporterad krigsmateriel.

Svenska riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan

Enligt 1 § andra stycket lagen (1992:1300) om krigsmateriel får tillstånd enligt lagen lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik. De närmare principerna för prövningen lades fast på basis av regeringens praxis och kom till uttryck i regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan som riksdagen godkände (jfr prop. 1991/92:174 s. 41 f., prop. 1995/96:31 s. 23 f. och bet. 1992/93:UU1). Se riktlinjerna i fulltext nedan.

Övergripande kriterier och bedömningskriterier

Riktlinjerna uttolkas med brett parlamentariskt stöd och är vägledande för ISP vid prövningen av ärenden om tillstånd enligt lagen och förordningen om krigsmateriel.

Vid sidan av själva riktlinjerna så beaktas också internationella åtaganden som Sverige har gjort och är bundna av. Det handlar i första rummet om EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport och artiklarna 6 och 7 i FN:s vapenhandelsfördrag (*Arms Trade Treaty, ATT*), men kan även avse andra förpliktelser, t.ex. att inte exportera personminor, enligt Ottawakonventionen.

Riktlinjerna är försedda med två övergripande kriterier för när tillstånd enligt lagen kan lämnas, nämligen dels att utlandssamverkan behövs för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunskaper eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, dels att samverkan inte står i

strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik. Dessa övergripande kriterier kan anses utgöra en precisering av 1 § andra stycket lagen om krigsmateriel.

Skr. 2014/15:114
Bilaga 3

I riktlinjerna preciseras också de faktorer som bör beaktas i samband med prövningen av ett enskilt ärende. Ett grundkrav är att alla för ärendet betydelsefulla omständigheter ska beaktas, oavsett om de uttryckligen anges i riktlinjerna eller ej. Dessa bedömningskriterier tillämpas också på samverkan med person eller företag i utlandet avseende utveckling eller tillverkning av krigsmateriel.

Riktlinjerna framhåller särskilt den vikt som vid den utrikespolitiska bedömningen av varje utförelseärende ska fästas vid respekten för mänskliga rättigheter i mottagarlandet. Situationen i mottagarlandet vad gäller mänskliga rättigheter ska alltid vägas in, även i de fall då det är fråga om materiel som i sig inte kan användas för att kränka mänskliga rättigheter.

Ovillkorliga hinder för export

Riktlinjerna anger tre typer av ovillkorliga hinder som, om de inträffar, anses omöjliggöra export. De tre är; beslut av FN:s säkerhetsråd, internationella överenskommelser som Sverige biträtt (t.ex. EU-sanktioner) samt exportstopp som påbjuds enligt de folkrättsliga reglerna om export från neutral stat under krig.

Krigsmateriel för strid och övrig krigsmateriel

Krigsmaterielbegreppet breddades år 1993 till att även omfatta viss materiel med civil eller delvis civil användning. Utvidgningen av begreppet ledde till att export som tidigare varit oreglerad kom att bli föremål för politisk prövning och inkluderas i krigsmaterielexportstatistiken. Breddningen åtföljdes av en indelning av krigsmateriel i två kategorier för vilka uppställts delvis olika riktlinjer för utförelse.

För kategorin krigsmateriel för strid (KS) gäller att tillstånd till export inte bör ges till en stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat, en stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller en stat som har inre väpnade oroligheter. Ett tillstånd bör återkallas om den mottagande staten kommer i väpnad konflikt eller inre väpnade oroligheter. Ett återkallande av tillstånd kan emellertid underlåtas om det är förenligt med folkrätten och målen och principerna för den svenska utrikespolitiken. Utförelsetillstånd bör heller inte ges till en stat där det förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Detta är samma krav som tillämpades före år 1993, med den skillnaden att förekomsten av kränkningar av de mänskliga rättigheterna tidigare endast behövde beaktas om materielen i sig kunde användas för att kränka de mänskliga rättigheterna. För utförelse av övrig krigsmateriel (ÖK), som i stor utsträckning omfattar produkter som före år 1993 inte betraktades som krigsmateriel (exempelvis spaningsradaranläggningar eller simulatorer för utbildningsändamål), gäller att utförelsetillstånd bör beviljas till länder som inte befinner sig i väpnad konflikt med någon annan stat, som inte har inre väpnade oroligheter eller där det inte förekommer omfattande

och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Risk för väpnad konflikt utgör således inte ett särskilt kriterium i bedömningen avseende utförsel av övrig krigsmateriel.

De skilda riktlinjerna för krigsmateriel för strid respektive övrig krigsmateriel innebär att en större länderkrets kan komma i fråga som mottagare av övrig krigsmateriel, dvs. icke förstörelsebringande materiel, än för krigsmateriel för strid.

Följdleveranser och ”svensk identitet”

När det gäller följdleveranser anger riktlinjerna att "tillstånd bör ges till utförsel av reservdelar till tidigare, med vederbörligt tillstånd exporterad krigsmateriel, om inte ovillkorligt hinder möter. Detsamma bör gälla andra leveranser, t.ex. av ammunition, som har samband med tidigare utförsel eller där det annars vore oskäligt att inte ge tillstånd".

När det gäller samarbete med utländsk part gäller att export till tredje land bör bedömas i enlighet med de svenska riktlinjerna om produkten har övervägande svensk identitet. Om produkten har övervägande utländsk identitet, eller om det föreligger ett starkt svenskt försvarspolitiskt intresse av samarbetet, kan samarbetslandets regler om utförsel tillämpas.

De svenska riktlinjerna i fulltext

Tillstånd till utförsel av krigsmateriel, eller till annan samverkan med någon i utlandet avseende krigsmateriel, bör medges endast om sådan utförsel eller samverkan

1. bedöms erforderlig för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, samt
2. inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Vid prövningen av ett tillståndsärende ankommer det på ISP att göra en totalbedömning av alla för ärendet betydelsefulla omständigheter med utgångspunkt från de nyss angivna grundläggande principerna.

Utrikespolitiska hinder föreligger inte i fråga om samverkan med eller export till de nordiska länderna och de traditionellt neutrala länderna i Europa. Samverkan med dessa länder får i princip anses stå i överensstämmelse med Sveriges säkerhetspolitik. I takt med att samarbetet med övriga länder inom de Europeiska Gemenskaperna byggs ut, bör samma principer för utlandssamverkan och export tillämpas i fråga om dessa länder.

Tillstånd får endast avse stat, statlig myndighet eller av staten auktoriserad mottagare; vidare bör vid utförsel av materiel ett slutanvändarintyg eller ett intyg om egen tillverkning (bearbetningsintyg) föreligga. En stat som trots åtagande gentemot den svenska regeringen har tillåtit eller underlåtit att förhindra vidareexport av svensk krigsmateriel ska i princip inte komma i fråga som mottagare av sådan materiel från Sverige så länge omständigheterna kvarstår.

Tillstånd till utförelse eller annan utlandssamverkan enligt krigsmateriellagen ska inte beviljas om det skulle strida mot internationell överenskommelse som Sverige har biträtt, mot beslut av FN:s säkerhetsråd eller mot folkrättsliga regler om export från neutral stat under krig (ovillkorliga hinder).

Tillstånd till utförelse av krigsmateriel, eller annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel, bör inte lämnas om det avser stat där omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer. Respekt för mänskliga rättigheter är ett centralt villkor för att tillstånd ska beviljas.

Tillstånd till utförelse av krigsmateriel för strid, eller till annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel för strid eller övrig krigsmateriel, bör inte beviljas om det avser stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat, oavsett om krigsförklaring har avgetts eller ej, stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller stat som har inre väpnade oroligheter.

Tillstånd bör ges till utförelse av materiel som klassificerats som övrig krigsmateriel, förutsatt att mottagarlandet inte befinner sig i väpnad konflikt med annan stat eller har inre väpnade oroligheter, eller det i landet förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter och om inte ovillkorligt hinder möter.

Ett meddelat tillstånd till utförelse bör återkallas, förutom vid ovillkorliga exporthinder, om den mottagande staten kommer i väpnad konflikt med annan stat eller får inre väpnade oroligheter. Undantagsvis bör, i de två senare fallen, återkallande av tillstånd kunna underlåtas om det är förenligt med de folkrättsliga reglerna och med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Tillstånd bör ges till utförelse av reservdelar till tidigare, med vederbörligt tillstånd exporterad krigsmateriel, om inte ovillkorligt hinder möter. Detsamma bör gälla andra leveranser, t.ex. av ammunition, som har samband med tidigare utförelse eller där det annars vore oskäligt att inte ge tillstånd.

Vad särskilt angår avtal med utländsk part om gemensam utveckling eller tillverkning av krigsmateriel ska tillståndsbedömningen utgå från de angivna grundläggande kriterierna. Utförelse till samarbetslandet, som följer av avtalet, bör medges om inte ovillkorligt hinder uppstår. Om ett samarbetsavtal med utländsk part förutsätter export från samarbetslandet till tredje land bör fråga om sådan export, i den mån slutprodukten i fråga har en övervägande svensk identitet, bedömas i enlighet med riktlinjerna för sådan export från Sverige.

Beträffande materiel som har övervägande utländsk identitet bör export från samarbetslandet till tredje land medges inom ramen för samarbetslandets exportregler. Föreligger ett starkt svenskt försvarspolitiskt intresse av att samarbetet kommer till stånd, och det är en förutsättning från samarbetspartnerns sida att viss utförelse får ske från samarbetslandet kan efter omständigheterna export till tredje land även i övrigt medges inom ramen för samarbetslandets exportregler.

När det gäller mer omfattande och för Sverige viktigare utlandssamverkan på krigsmaterielområdet bör en regeringsöverenskommelse träffas mellan Sverige och samverkanslandet. Innan överenskommelser av detta slag ingås, bör utrikesnämnden höras.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 av den 14 mars 2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition.

Den 30 september 2013 trädde förordningen (2013:707) om kontroll av vissa skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition samt vissa ändringar i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel i kraft.

Förordningen och ändringarna i krigsmaterieförordningen kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 258/2012 av den 14 mars 2012 som reglerar tillstånd att exportera civila skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition utanför EU samt vissa import- och transiteringsåtgärder vid sådan export. Förteckning över de skjutvapen, delar och väsentliga delar till skjutvapen och ammunition som är under kontroll framgår av en bilaga till förordning 258/2012.

ISP är tillståndsmyndighet för ärenden enligt förordningen.

Rådets förordning (EG) nr 428/2009 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av produkter och teknik med dubbla användningsområden

Gemensam EU-lagstiftning

Rådet antog år 2009 rådets förordning (EG) nr 428/2009 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export, överföring, förmedling och transitering av produkter med dubbla användningsområden (omarbetning). Förordningen trädde i kraft den 27 augusti 2009 och ersatte en EU förordning från år 2000, rådets förordning (EG) nr 1334/2000. Till skillnad från de internationella exportkontrollregimerna är förordningen juridiskt bindande för Sverige, liksom för alla andra EU-stater. Syftet är att så långt möjligt etablera fri rörlighet för kontrollerade produkter inom den inre marknaden samtidigt som de olika nationella systemen för kontroll av export till tredjeland stärks och harmoniseras.

Förordningen förenar medlemsstaternas åtaganden inom ramen för de internationella exportkontrollregimerna med friast möjliga rörlighet av varor inom den inre marknaden. Utvecklingen inom regimerna beaktas genom återkommande ändringar och uppdateringar av produktlistorna till förordningen. Förordningens medföljande bilagor beslutas inom ramen för gemenskapssamarbetet i första pelaren, vilket innebär att de får direkt verkan på det nationella planet. Bilagorna ska enligt förordningen uppdateras varje år.

Bedömningen i tillståndsärenden har underlättats genom att förordningen inkluderar gemensamma kriterier som medlemsstaterna har att beakta vid sin prövning. Tillstånd beviljas dock nationellt, se nedan. Vidare finns ett generellt gemenskapstillstånd för export av vissa

produkter till vissa angivna tredjeländer. Denna tillståndstyp har förenklats arbetet för de exporterande företagen genom att ett och samma tillstånd kan återopas oavsett var utförelsen från EU äger rum. Detta har även lett till en ökad samsyn inom EU när det gäller denna typ av export.

Skr. 2014/15:114

Bilaga 3

Svensk lagstiftning

I Sverige kompletteras EU-förordningen av lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, samt förordningen (2000:1217) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 2001.

Till skillnad från vad som gäller för krigsmateriellagstiftningen, där utförelsetillstånd utgör undantag från ett generellt exportförbud, är förhållandet det omvända under regelverket för kontroll av produkter med dubbla användningsområden. Här är utgångspunkten att utförelsetillstånd ska ges såvida det inte strider mot utrikes- eller säkerhetsintressen såsom dessa beskrivs i EU-förordningen.

För export, överföring och tillhandahållande av förmedlingstjänster av produkter med dubbla användningsområden krävs det tillstånd. Tillståndsgivande myndighet är ISP. När det gäller kärnämnen och material m.m. i kategori 0 i bilaga I till EU-förordningen är det emellertid SSM som meddelar tillstånd.

Lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd saknar liksom sin föregångare särskilda bestämmelser om möjligheten att få förhandsbesked om huruvida ett utförelsetillstånd kommer att ges vid en eventuell export av produkter med dubbla användningsområden till en specifik destination. En praxis har emellertid utvecklats med innebörden att ISP ger företag förhandsbesked.

Generalklausulen – en uppsamlingsbestämmelse (*catch-all*)

Enligt artikel 4 i rådets förordning (EG) nr 428/2009 kan tillstånd krävas för export av produkter som inte är angivna i bilagorna till rådsförordningen (s.k. icke-listade produkter) om exportören har informerats av svenska myndigheter att produkten helt eller delvis är eller kan vara avsedd att användas i samband med produktion m.m. av massförstörelsevapen eller missiler som är kapabla att bära sådana vapen. Generalklausulen har tillkommit som en uppsamlingsbestämmelse för att se till att syftet med regleringen inte kringgås på grund av att produktlistorna sällan kan vara heltäckande med anledning av den snabba teknologiska utvecklingen.

För att generalklausulen ska vara tillämplig krävs att exportören har blivit informerad av svenska myndigheter om produktens användningsområde. Exportören är emellertid även skyldig att upplysa svenska myndigheter om exportören är medveten om att en produkt helt eller delvis är avsedd för sådan användning som regleras i förordningens artikel 4.1—4.3 i EU-förordningen. ISP eller SSM ska då avgöra om tillstånd ska krävas för exporten.

Generalklausulen innefattar även särskilda krav på tillstånd i vissa fall för export relaterad till militär slutanvändning eller krigsmateriel, eller

Skr. 2014/15:114
Bilaga 3

för export av icke-listade produkter som är eller kan vara avsedda för militär slutanvändning i ett land som omfattas av ett FN-, EU- eller OSSE-embargo, samt för icke-listade produkter som är, eller kan vara, avsedda att användas som delar eller som komponenter till krigsmateriel som olovligen har exporterats.

Avslag (denial). Ett negativt myndighetsbeslut när någon ansöker om tillstånd till export av krigsmateriel eller produkter med dubbla användningsområden till ett visst land. En medlem i en multilateral exportkontrollregim förväntas informera de övriga medlemmarna om det negativa beslutet. Enligt rådets förordning (EG) nr 428/2009 ska de behöriga myndigheterna i EU-staterna informera varandra och kommissionen om avslag.

Exportkontrollregimer. Zanggerkommittéen (ZC), Nuclear Suppliers Group (NSG), Australiengruppen (AG), Wassenaar-arrangemanget (WA) samt Missilteknologikontrollregimen (MTCR). Syftet med dessa internationella regimer är att de ska identifiera varor och teknologier som bör underställas exportkontroll, harmonisera exportkontrollen och utbyta information om spridningsrisker samt främja icke-spridning i kontakter med länder utanför regimerna.

Generalklausulen (catch-all). Begreppet avser möjligheten till exportkontroll av sådana produkter med dubbla användningsområden som inte finns upptagna på kontrollistorna. En exportör ska underrätta exportkontrollmyndigheten om myndigheten informerat denne om att den produkt som man vill exportera kan vara avsedd för produktion m.m. av massförstörelsevapen. Myndigheten beslutar om det är lämpligt att kräva tillstånd för exporten. Detsamma gäller om exportören känner till att produkten är avsedd för produktion m.m. av sådana vapen.

Icke-spridning. Åtgärder som nationellt och på det internationella planet vidtas för att förhindra spridningen av massförstörelsevapen. Främst har detta tagit sig uttryck i internationella avtal samt genom samverkan i flera exportkontrollregimer.

Immateriella överföringar. Överföring av programvara eller teknik, med hjälp av elektroniska medier samt från person till person från ett land till ett annat.

Massförstörelsevapen. Kärnvapen samt biologiska och kemiska vapen. Även vissa vapenbärare som exempelvis ballistiska missiler med lång räckvidd samt kryssningsmissiler inkluderas i icke-spridningsarbetet rörande massförstörelsevapen.

No-undercut. Då ett avslag utfärdats förväntas de övriga medlemmarna inom den berörda internationella exportkontrollregimen konsultera den stat som har utfärdat avslaget om de avser att besluta om utförseltillstånd för en motsvarande transaktion. Syftet med detta är att motverka att den förvägrade köparen vänder sig till ett annat land samt att undvika konkurrenssnedvridande effekter av olika länders exportkontroll. Enligt rådets förordning (EG) nr 428/2009 ska de behöriga myndigheterna i EU-staterna informera varandra och kommissionen om avslag.

Outreach. Informationsverksamhet och stöd till stater, myndigheter, företag m.fl. i exportkontrollsammanhang.

Utförelsetillstånd. Enligt 6 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel får krigsmateriel inte föras ut ur landet utan tillstånd, om inte annat följer av lagen eller annan författning. Ett företag ansöker om utförelsetillstånd för det belopp som i ett kontrakt överenskommits med ett visst land. Leveransen pågår sedan oftast under flera år och inleds sällan det år som kontraktet har slutits. Utförelsetillstånd är därför inte detsamma som en faktisk leverans utan visar endast hur stora order avseende kontrollerade produkter som svenska företag fått på den internationella marknaden ett visst år.

Förkortningar

Skr. 2014/15:114

Bilaga 5

AG	Australia Group
ASD	AeroSpace and Defense Industries Association of Europe
ATT	Arms Trade Treaty
BTWC	The Biological and Toxic Weapons Convention
CBW	Chemical and Biological Weapons (Kemiska och biologiska vapen)
COARM	Council Working Group on Conventional Arms Export
COCOM	Coordinating Committee on Multilateral exports Controls
CONOP	Council Working Group on Non-Proliferation
CWC	Chemical Weapons Convention
EDA	European Defence Agency
EG	Europeiska gemenskapen
EKR	Exportkontrollrådet
EU	Europeiska Unionen
FA	Framework agreement
FMV	Försvarets materielverk
FN	Förenta Nationerna
FOI	Totalförsvarets forskningsinstitut
FRA	Försvarets radioanstalt
FXM	Försvarexportmyndigheten
GTRI	Global Threat Reduction Initiative
GUSP	EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik
IAEA	Internationella atomenergiorganet
ISP	Inspektionen för strategiska produkter
KS	Krigsmateriel för strid
LoI	Letter of Intent
MANPADS	Man-Portable Air Defense Systems
ML	Militär lista
MTCR	Missile Technology Control Regime
Must	Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten
Nato	North Atlantic Treaty Organization
NETTEM	New and Evolving Technologies Technical Experts Meeting
NL	Nationella tillägg i förekommande fall
NPT	Non-proliferation treaty
NSG	Nuclear Suppliers Group
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa
PDA	Produkter med dubbla användningsområden
PGU	Politik för global utveckling
PSI	Proliferation Security Initiative
SALW	Small arms and light weapons
SCB	Statistiska centralbyrån
SIPRI	Stockholm International Peace Research Institute
SOFF	Säkerhets- och Försvarsföretagen

Skr. 2014/15:114	SSM	Strålsäkerhetsmyndigheten
Bilaga 5	Säpo	Säkerhetspolisen
	SÖ	Sveriges internationella överenskommelser
	TI	Transparency International
	TVR	Teknisk-vetenskapliga rådet
	UNIDIR	United Nations Institute for Disarmament Research
	WA	Wassenaar Arrangement
	WPDU	Working Party on Dual-Use Goods
	ZC	Zangger Committee
	ÖK	Övrig krigsmateriel

Vägledning till andra källor

Källhänvisning i alfabetisk ordning

Australiengruppen: www.australiagroup.net

Europaparlamentet: www.europarl.europa.eu

Europeiska unionens råd: www.consilium.eu

Europeiska unionen: www.europa.eu

Exportkontrollrådet: www.isp.se/sa/node.asp?node=1057

Förenta Nationerna: www.un.org

International Atomic Energy Agency: www.iaea.org

Inspektionen för strategiska produkter: www.isp.se

Missilteknologikontrollregimen: www.mtcr.info

Nuclear Suppliers Group: www.nuclearsuppliersgroup.org

Organization for the Prohibition of Chemical Weapons: www.opcw.org

Organization for Security and Co-operation in Europe: www.osce.org

Stockholm International Peace Research Institute: www.sipri.org

Strålsäkerhetsmyndigheten: www.ssm.se

Sveriges Exportkontrollförening: www.exportkontrollforeningen.se

Utrikesdepartementet: www.ud.se

Wassenaar-arrangemanget: www.wassenaar.org

Zanggerkommittén: www.zanggercommittee.org

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 mars 2015

Närvarande: Statsministern Löfven, ordförande, och statsråden Romson, Johansson, Baylan, Bucht, Hultqvist, Hellmark Knutsson, Andersson, Johansson, Bolund, Kaplan, Damberg, Bah Kuhnke, Strandhäll, Shekarabi, Fridolin, Wikström, Hadzialic

Föredragande: statsrådet Hultqvist

Regeringen beslutar skrivelse 2014/15:114 Strategisk exportkontroll 2014 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.